Контрольный экземпляр

Массо а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА,
НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера дена ● ЕРА, 1 ОКТЯБРЬ, 1981 ШУ. ● № 118 (6508). ● Мах 2 кеп.

ХЬУВКЪА МЕЛ ДАЬР ЦА ДОЙТАШ ЧУЭЦА!

КХАШКАРА БАЛХАШ

ПЛАНЕРКА ЯЬЧУЛ ТIЕХЬАГIА...

РЕПОРТАЖ

Тlой-Юрта тlехьашкара, «Зlамигача бера» босенах, аргlе бодача бокхача наькъа эгlен магlех гlолла хьалдада «40 лет Октября» ахача совхоза хьажкlий кхаш. Этlахьардар чуэцаш латт хlана. Республике цlе хезача механизатора Евкуров Жабраила звенос хьалихедаьд цу тlера ялат.

«Кхежкаш» ба кхай тlара болх: километрал совгlа долча цуй дlоахкала ше-ший мулаш тlа йоахк хьажкlаш хьокха комбайнаш, хlаранена тlехьайийзай тракторни лафет, уллув, комбайна «муцlара» кlал ший кузов а отталь, йода автосамосвал, хlаранеца. Кха долалучча, наькъа йистте сайцай «Техпомоща» электросварочни агрегат. Гlана йоаппаш, бьь тlа отталый дlа-юда лела кхашкара стан-вагон. Укхаза кийчбу кхача, иштта юхегlа я болхлошта хlама даа — цу гlуланкха а ха кlезигагlа йойта даьд из.

Илатовцаша йолаьча групповой методагlа чуэц совхозе гуйрана кхача культураш. Селханатца Доланхо-Юрта, Гелисханов Ювсапа звенос кхеть хьажкlаш хьокхаш хинкаб механизатораш. Чуйнцача 260 гектарах хlаране тlара 85 центнер тохараш тlехь хьажкlаш яьннай.

— Иазал хьувкъам хьалхагlа цlаккха а хиннабац совхое, — йоах боахама керттерча агронома Чуманов Махьмада. — Хlаьта Евкурова кхай тlара ахы а лахкагlа ба хьувкъам: хlара тектара тlара юкъера лаьрхlача 90 центнер, а фувлльлхь хьажкlаш — 59—60 центнер!

...Кхай юкке сецай «Херсонец-200» яха звеньевойс лелаю комбайн. Жабраил ще а ва хьажкlаш хьокхаш. Ала «лелх» трактора кабина тlа агlача электрически лампилгах. «Лафет хьажкlех йизай, яьссаяр сихагlа хьаайта», ахаш механизаторо тела сигнал я ца. Евкуровга я тахан социалистически ахье хьалхара моттиг. Дийнахьа 75—80 тонн хьажкlаш чуэц цуьн комбайно.

Лоаллахарча мула тlа воал Кодзоев Бахьаудин, тlаккха — Зурабов Къурейш. Царга а я цу марихах йола комбайнаш.

Лакхехьара мулаш хьалийцад «Сельхозхимие» Наьсарерча объединене механизатораш Сагов Хьамзата, Беков Беслана, Надтеречни районера венача Сулейманов Вахас, кхычар. Цар ярш «Херсонец-7» яха эlамигlйола комбайнаш я, ялхе а.

Цаl шолагlчое тlехье араювл кхай юкъера хьажкlех етта йола тракторни лафеташ, аьтача гlадамех йиза машинаш. Хьетта йолчахьа болх механизатораш Даурбеков Яхьъя, Горокоев Ахьмад, Кулбужев Къамболат, «Сельхозхимие» Шалински объединенера баьхка Усманов Ювсуп, Усумов Хьамзат.

— Шоай ца кхобеш къахьег механизатораша, — йоах совхоза агронома. — Хlаране цаl-ах — шинь вореза кхоачашъю дукхагlйолча хана. Иштта болх бу силос кхуьхьача шофераша а: Шадыжев Азматгире, Юсупов Вахас, Дзауров lамирхана, кхычар. Цар ахы никъ бе — фермаш йолчахьа. Цхьан шерен ах шерех тоъал доаккхар lалашде дерзl совхозе укх шера.

Гlабагlа, аргlе, дит-комарий мугl багlачара къадолалу тидуаргlий кхаш. Чуэцаш латт Мерешков Махьмада звенос кхедаь генараш, 19 комбайн йоал уж хьокхаш. Тахан цига тlахьожаш, бlарг лохкаш ба совхоза директор Албаков Мухарбикни парткома секретарь Арчаков Хасолтан. Иштта лаьрхlад lуйранна хиннача цlамерне: керда болабаьча балха фу эш, фу тоъац хьажа деза. Из культура 1200 гектара тlа хьалихеьай совхозе.

lуйрийна ворхl доалаш хул укхаза планеркаш хlара дийнахьа. Цига къоастаду дийнахьа де деза сагоагllдар. Укх деношкара планеркай адлес кхай тlа да, хьувкъам чуэцаш йолча бригада стане. Иштта хьадоагlа хьажкlаш хьакха йолайнча деза, иштта хургла гуйре чуластална а.

Гурахьа дергдолча балхий планаш, уж кхоачашъяра оша мероприятеш хьалххехьа йийцаи чlоагlъяьа я. Хlаьта а сихденнача арарча балхаш шоай хувцамаш юкъехкхуь цу планашта. Уж да планерке къестадераш.

Цlева дий хьеж тхо хьажкlаш хьакха кха.

— Шек хила деза, — йоах парткома секретаре, — цу гlуланкхаш хьожаш лаьрхlа йола партгруппа а кхай тlа.

Хьажкlаш хьокхача хинна lац тахан коммунисташ совхозе, бехктокхамегlа мелдолча даькъе дlахьожабаьб уж партийни организацие гуйре чуэрзаш.

Кхаша арабихьаб ший болх профсоюзни организацие а. Кхаш лелаерий бытовой гlуланкхашка, церие материальни а моральни а оагlорахьара доагlар ийса дlакхачийтарга хьожаш я болхлой комитет. Социалистически ахье итогаш хlара дийнахьа хьалххехьа чlоагlъяьча условешка хьежжа дlалу болхлочов доагlар; ахчан совгlат, цlе вымпел, кхыдар.

Цlенхаштта къахьег совхоза кхаш лелаераша. Цlенхашттан атта доацаргиа да цар шоашта хьалхашка оттадаь денхар а: планагlа 3,9 эзар тонн йоагlача пачхьалкхенга 6 эзар тонн гьажкlаш йохка. Шоай дош кхоачаудела, хlанзлехьа ехка баьннаб 1,7 эзар тонн совгlа. Хlанз хьатташа кийча я 800 тонн цlенъяь хьажкlаш.

— Сихагlа ялат пачхьалкхен пунктажка дlакхачийтара дийнахьа а бус а болх белга вlаштlехьаькхад совхозе, — дувц КПСС Наьсарен райкома секретара Котиев Мурада. — Бийсана ялат дlахкухь дийнахьа кхашка болх беча транспорто а, биззагlа пайда эца гlерт йолаш йолча торонех. Вешта кхоабац — тоъац техника. Хеттача беса сиха делац болх.

Кхетадеш да секретара дагардар: хlанчул тlехьагlа хьакха сиаш 1540 гектар хьажкlаш я совхозе, кхыдола балхаш доалаш. Лакхе йийцача ийс комбайно дийнахьа нормагlа йоагlа 30 гектар хьокхаш хилча а («Херсонец-200» норма 5 гектар я, хlаьта «Херсонец-7» яхачун — 2,5 гектар) иззал хьувкъам чуэцара 50 ди совгlа ха эза. Нlеакга ма бе из совхоза тахананча белха. Геттара кlезига. Цу деша республика «Сортсемпром» объединене совхоза новкъостал дергхаларга доглана бедам боагlа.

З. ДАУРБЕКОВ,
тха штата воаца корреспондент.

ХЬАЖКIАШ — ПЛАНАЛ СОВГIА

«Шалинский» совхозе хьажкlаш кхееш къахьег звеньевойш болча Мусаев Сайпе Агаев Вахитен. Шер-шера дика хьувкъам болаш хьалхкею цар уж. Ялх бlаь гектар кхеьнй хьажкlаш цар шин звенос укх шера а. Планагlа яха саьраш 30 центнер йолаш хlара гектара тlара 50—55 центнер а йоаккхаш чуэцаш латт цар хьувкъам.

Волх дика вlаштlехьбаьккха дlахьу механизатораша. Ха эсха ца йоагш хьажкlаш чуэцаш йиз комбайн. Аргунски «Сельхозтехникера» 19 автомашин йоалл кхай тlа. Дукхьал делкъийна хlама дуача хана мора дlадоалаш цар моторош. Иштта тlатеlla къахьегачаг пар вlаштlехьоал шоай балта, нормаш дикна тlехьхоачашъе. Хlара дийнахьа нормагlа чуэца езаш 2,5 гектар йолаш, 3,5—4 гектара тlара хьажкlаш чуэц Мусаев Сайпе, Цинкиев Ибрахьlма, Бисултанов Алиба, Агаев Вахита, кхыбараша.

Хьоалар да кхолеш къахьег шофераша а. Кхай тlара центральни хьатта хьажкlаш дlакхухьараштa юкъе белгалбьяннаб А. Лалаев, А. Кагиров, Б. Арцуев, А. Исмаилов. Хlаьта комбайнаша аьта тlадаьш силос дийъeча дlакхухьаш болча шофераштa юкъе къьстр дика къахьег В. Магомедов, Л. Дудаева, М. Бакраева. Шоай балха нормаш дикна тlехкхоачашъярах царла премеш тайпай.

Совхоз хьайбаш дорстадеш хиларах пачхьалкхенна хьажкlаш дlаяла саш яц. Хlаьта а шоай торонашка а хьежа, план еца а шн эзар тонн пачхьалкхенна дlаяла дага ба механизатораш. Хlаьта, хlанзле барl бlаь тонн ялат дlачуйндеча пунктe дlачу а саьай.

Центральни хьатта хьажкlаш дукха ахкийтац. Сиха харжа а херже е складашка, е заготзерно вlайоахийт. Цу гlуланкха совхоза администраце дукха нах оарцагlбаьхаб.

Царна юкъе къахьегама овсарже лакха йолаш хlара дийнакьа шиппа норма кхоачашъеш болх бу Межидова Зинас, Яхъяева Малкана, кхыбараша. Болх барга хьежжа лакха да цар алапи а.

Совхоза къахьегамхоша доша деннад хаоттам талхалехьа ерriга шоай хьажкlаш чуйнца яла.

И. АСЛАХАНОВ,
Шалински районни газета корреспондент.

Георгий Иванович Кардаильский — № 7 йолча треста ГМУС слесарий монтажникий бригадир. Социалистически ахье дуккхаза котало яьхай бригада коллективо. Дукха да йоаццаш а гlаллой управление гlолла яхье шолтагlа моттиг яьккхар слесараша монтажникаша.

Хlанэ Кардаильске бригада Н. Анисимова цlерагlча Новогрозненски мехкдаьтта чаккхоахара заводе ЛЧ—24 яхача установка технологически оборудоване монтаж еш я. Дийнахьара нормаш дикка тlехкхоачашъеш къахьег укказа слесараша монтажникаша.

СУРТА ТIА: Г. И. Кардаильский.

З. БАТЧАЕВА сурт.

ПРИЦЕПАШ КХЫ А ДИКАГIА ХИЛИЙТАРА

Тха заводе хьеш йола тракторни прицепаш вай мехка массе миlнге. Алеп Африкан дуккхача мехкашка болх беш я. Цхьан прицепага 900 килограммага кхачалца метала дlаоюда. Цуьнгахьа цуй кхом белга тхона геттара лоаркlаме да. Из дош къоастадеча хьинаре дакъа лоац завода дуккхачи службаша, рационализатораша.

Укхаза цхьа хlама белгалдаккха деза. Конвейерни хьасапе производство вlаштlехьъяьнкха заводаш дукха яц. Хlаьта цо дlадех хlара технологически процесс шийсагlа, дикагlча тайпара лелаелга. Масала, хьалхагlа увязочни крюк яха оагхал хьаеча болатах 47 процент дар отходашка додар. Цхьабаньла, цуй конструкци хийцачул тlехьагlа 99 процент металлах пайда ийбе даьлар тхо. Шера 110 эзар оагхал арахецаш хилча хала лап яох мел дукха пайда боал лаахlа.

Дукхьал дlадахача шера керда конструкторски технологически решенеш юкъеяхьарах 360 тонна метал кхоадир тха заводе. Из да вай мехка колхозашкен совхозашкен кхы тlа 400 гаргга тракторни прицеп кхаьчай хьалга.

КПСС XXVI съезда решенеш, машинашъераштa партен правительстван хьалхашка оттадаьча декхараша хьинар айдаьча тха коллективо комбинированни отходаш ца хуаа итташ штампаш производствана юкъейнхьай. Металла кхом бара проблема къоастаелга творчески лелаваре йиш хилийтар цох пайда эцара коэффициент 0,83-кlета дlаккоачае. Из болх кхы а тоабе йиш йолаш ба.

Хlанз керда, геттара бехктокхамс декхар кхоачашде кийчлуш я тха завода коллектив. Керда дукха мух чубола прицеп хьае долалала дезаш да тхо. Цу гlуланкха эгтара хьалха эшар фуд аьтча, из да производствана овлан тlара реконструкци елга, цехашта кердача тайпара планировка елга. Бlаь единица технологически оборудовани хьатlая а дlаоттае а еза. Ле дезаш кхы а lалаьмате дукха балхаш да. Из деррига хlама шоа шорал кlеэнтагlа хана даь дакха дезаш да. Шеко яц тха коллектив цу халача декхарех а толаме лоаргlаергхиларах.

С. ЗАЙЛОВ,
«Трансмаш» [illegible]

АТМОСФЕРА ЦIЕНА ХИЛИЙТАРА

Шин дийнахьа болх беш хилар къахьегама Цlеча Байракха ордена Грозненски мехкдаьтта lилма-тохкама институте «Каталитически крекинга установкашка дом чуувзаре эффективнагlа йоле системаш хьалле деддараш» ахача темах хинна Ергтсоюзни lилма-технически семинар.

Цуй балха юкъе дакъа лоацаш хилар Москвера, Уфера, Ленинградера, Бакура, Барнаулера, Запорожьера, кхыча городашкара газаш цlенъяра эффективни методаш кийчъяра дешвика хьожаш очистной оборудоване конструкцеш еш бола lилмахой.

Семинар хьайийллар ГрозНИИ директора, технически lилмай кандидата А. С. Леонтьева. Цига обзорни доклад йир СССР мехкдаьтта чаккхоачаеч мехкдаьтта химически промышленноста Министерства lилма-технически совета председатела вастителал Г. И. Казьмина. Дом чуувзара йола системаш хьаира баlах йола доклад йир НИИгаз, ГрозНИИ специалисташа. Каталитически крекинга установкашка газаш деках цlенъяра йолча системашта эксплуатаци яра опыт ювцаш къамаьлаш дир мехка дуккхача мехкдаьтта чаккхоахача заводийи институтийи вакалаша.

Селхан чаккхбаьккхар семинара ший болх.

РЕСПУБЛИКА ИНДУСТРЕ КОТАЛО

Цхьайтталагlча пятилетка хьалхарча шера планаши социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдара шерра наь йоаржаьча Нохч-Гlалгlайчен индустре болхлоша 1981 шера 27 сентябре кхоачашъяьй продукцеиа реализаци ера а продукце дукхагlдола тайпаш арахецара а йис бетта план.

Бутт чакхбалалехьа мехкага кхьчар итташ эзараш тонн мехкдаьтта, 27 млн. кубометр газ, миллиош сома маьха машиностроене, яlгача, кхачан промышленноста, кхыча доакъой продукци.

Яхье баьннарашта юкъе хьалха йоагlа Ленина орден лелаеча «Грознефть», «Промавтоматика», шурий промышленноста объединеней, «Красный молот», «Электроприбор», Гl. Ахриева цlерагlча «Электроинструмент», «Пишемаш», ВНПО «Союзавтоматстром», «Мединструмент» заводий, Грозненски ремонтно-механически предприяте, Назрановски трикотажни фабрика производственни коллективаш.

Заводашкен фабрикашкен чакхйоах доагораэнергетически, бийдала, материальни ресурсай кхом бара мероприятеш, цо йиш хилийтай дикка дукха доагор, электроэнерги, металл, кхыйола материальни ресурсаш кхое.

Технически прогресс, производственни процессашта механизаци автоматизаци елга сихдарех, болхлой, инженерно-технически болхлой творчески хьинар айдаларах къахьегама овсарле доацъяра задани кхоачашъяьй.

Производственни коллективашка тlа-тlа шорагlа яржаш латт «Хlара балха дийнахьа хьадер дукхагlа хилийта!» яхача девизагlа йола цхьайтталагlча пятилетка хьалхарча шера планови заданеш ханал хьалха кхоачашъяра тlехьара социалистически ахье.

Нов. А. И. ТАЦИТОВНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Партийни организашка дукхача шерашка беркате болх барахи ваьча дийнахьа деннз 50 шу дизарца дувзаденцеи Нохч-Гlалгlай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла нов. **Тацитов** Александр Ивановичa — КПСС Нохч-Гlалгlай обкома пропагандаи агитаци отдела заведующена.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. ВОКОВ.**

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИН.**

г. Грозный.
1981 шу, 30 сентябрь.

РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

КПСС XXVI съезда решенешка хьежжа боахаман социально-культурни тlуланкхаш кулгаллеш Ставропольски края халкъа депутатий поселковни юртийн Советаша бу болх бийцар 29 сентябре хиннача РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума заседане.

Белгалдаьккхар партийни органий хьалхлехца моттигашкарча Советашка экономически социальни комплексно дегlаахар lалашдара дикка йоккха опыт lоаьъ хилар. Цар керттера теркам тlабохийт промышленни юртбоахаиен эффективность лаккъяра, кхачан программа кхоачашъяра, бахача наха гlуланкхаш делга тоадара.

Тlаийцача сопам тlа Президиумо дика лаьрхlаб Ставропольски края поселковни юртийн Советий болх. Цунна цхьана цу уж декхарийlла яьй долаш дола кхоачамбоацараш дlадаха.

Президиумо иштта дийцад тlаийца решенеш кхоачашъяра тlахьожам лоаттабеш партийни съезд дlадехараща хьежжа исполнительски дисциплина чlоагlъеш Саратовски областа халкъа депутатий Советаша беча болха хьакъехьара дош.

Заседане дийцад кхыдола решенеш а.

Заседани яьр РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума председатель М. А. Ясное вар.

(ТАСС).

КОСМОСЕ НИКЪ БЕШ Я

Наькъа лостам тела центр. 29 сентябрь (ТАСС). Диъ шу да лаьттан гонахьарча орбита тlа «Салют-6» яхача lилман станце толаме болх бу. Московски хана 13 сахьат даьннача хана Лаьттан гонахьа 23030-го баьнкхар цо.

Хьалха хоам ма барра, станце тlа lилман тохкамий программа толаме кхоачашъяьй керттерча пхе экспедицеи цига хиннача 11 экспедицеи, 676 ден бус пилотированни еш никъ баьб станце. «Прогресс» яхача мовхьаш кхухьача кемашца станци эшачунца lалашъяра эффективни система ийса хилар диаза гучадаьннад. Чакхлаьхача ремонтни балхаша йиш хилийтар станце цхьайолча бортовой системай, оборудоване ресурс дикка алеамъяккха, цо болх бара ха йlаьхъе.

Йlаьххача хана никъ бара программа кхоачашъеча хана станцех дlахеттай пилотированни а автоматически 35 космически аппарат, космонавташ кхоъза космосе арабовлилга чакхдаьккхад. Станце экипажаша тохкамийи экспериментийи йоккха программа кхоачашъяьй. lилман техникан тайп-тайпарча дакъошка пайда эца йиш йола маьхера дукха информаци гулъяьй.

Хlанэ «Салют-6» яха станция 1981 шера 19 июне станцех дlахеттача «Космос-1267» яхача Лаьттан искусственни спутникаца цхьана автоматически режиме никъ беш я. Оттаьча программага хьежжа йlаьххача хана космически никъ бара хьалашка тохнаш я комплекса бортовой системаши оборудовании.

Телеметрически бустамий данвешка диллача «Салют-6» «Космос-1267» яха орбитальни комплекс лерттlа болх беш я. Наькъа лостам телача центро хьайеча информаце на обработка ю.

ТОЛАМЕ КЪАХЬЕГ

Малгобекски бурув токара балхий управлене дика ювц производственни обслуживане база коллектив. Къаьстта дика къахьег цо укх шера.

База болхлоша бурув тохача эша запасной оатхалаш кийчъю, оборудоване ремонт ю.

— Тха базе болх беш ва 150 саг, — йоах йоккхагlа йолча инженера Миронова Раиса Степановнас. — УБР коллективо кхоачашъяьй бархl бетта план. Из толам боаккхача хьинаре дакъа лаьцад тха коллективо. Къаьстта белгалбаха лов сова дизелашта ремонт ю слесараш Н. Черепков, Ф. Доев, электромонтер В. Гадаборшев, кхыбараш.

А. ТЕМИРСУЛТАНОВ.

Дзургуев Хьамид «Куларинский» совхоза хьажкlаш лелаеча звенона керте латташ хьавоагlа дукха ха я. Укх шера звено коллективо дика хьувкъаяьй хьажкlаш. Хlара гектара тlара планагlа 25 центнер йолаш 60-а кхы тlеха а центнер яьккхай цо.

Коммуниста Дзургуев Хьамида дикача къахьегама боккха мах баьб Даьхено. Цунна еннай Къахьегама Цlеча Байракха орден.

СУРТА ТIА: звеньевой Х. Дзургуев.

З. БАТЧАЕВА сурт.

ПЛАН КХОЧАШЪЕРГЬЯ

Надтеречни района «Новогорский» совхоза къахьегамхоша дика вlаштlехьдаьха дlахьу комсаш чуэцара балхаш. Ялх бlаь совгlа гектар в цар бешамаш. Дукхьад яхе дийнахьа 1224 тонн комсаш дlаяхьийтай болхлоша Алпатовски чхьагlар доаккхача заводе. Хlаьта планагlа яха езараш 57 центнер йолаш, хlара гектара тlара юкъера лаьрхlача 57,4 центнер а йоаккхаш чуэцаш латт комсий хьувкъам. Уж а яьхай эгтара вогlа йолча бешамашкара. Геттара дика хьийкъай уж Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета депутата, КПСС члена Энгинова Зулпас кулгалдеча бригаде. Цуй болхлоша хlара гектара тlара 80 центнер комсаш йоах.

Совхоза массе а бригадашкара болхлой тlатеlla шоаш яхебаь хьувкъам чуэцаш боалх. № 4 йолча Умтиев Вахас кулгалдеча бригадана новкъостал деш ба Грозненча ПТУ-6 училищера дешархой. 25 йоl чуйодаш группа я мастера Елтокина Валентинас кулгалдеш. Цар беча балха раьза ва бригадир. Юкъера лаьрхlача царех хlаране 130 процент кхоачашъю дийнахьара балха норма. Мехкараштa юкъе а ба геттара дика къахьегараш. Царех я группай староста Уликова Марита, комсорг Румани Шовхалова, Сеидова Шура, Наитаева Раиса, Актиева Зара. Хlара йоlо дийнахьа 400—600 килограмм комсаш йоах. Цу группера мехкараштa хlанзле массехаза премеш еннай. Училищера баьхкача дешархошта юкъе а из группа эгтара хьалха я. Хlаьта беррятача дешархоша хlара дийнахьа 170 тонн комсаш хьайоах. Шоай декхарех дика лоаргlабу «Горянка» яхача цар лагера начальник Горбакова Марьям, комиссар Штепа Светлана, комсорг Якуров Асланбек.

Укх шера 3360 тонн комсаш пачхьалкхенна дlаяла езаш ба совхоза къахьегамхой. Из декхар толаме кхоачашдара деррига шоай низаш оарцагlа а даьха балхаш деш браьх уж.

А. ХАЖМУРАДОВ.

Экономика хIаман кхом беш хила еза

КПСС ГРОЗНЕНСКИ ГОРКОМА IV ПЛЕНУМЕРА

Самардийнахьа чакхъяьннача парте Грозненски горкома пленуме дийцар «Бийдал, доагора - энергетически кхыйолен материальни ресурсаш кхом беш пайда бебаш дIаахийтара бу болх чIоагIбера йола КПСС XXVI съезда решенеш, цул тIехьагIара КПСС ЦК-а, СССР Министрий Совета, КПСС Нохч-ГIалгIай обкома III пленума решенеш кхоачашъяра городской партийни организацена хьалхашка латта деххараш» яха доши. Цу хьакъехьа доклад йир парте горкома шоллагIча секретара Ю. Х. Героева.

Кхом бара режим чIоагIъярца дувзаденна дешаш даим шийн теркама юкъемоттиге лоаттадаьд парте городской комитета бюрос. КПСС райкомаша, юххьанцарча партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша. Кхом барен хьурамат дарен хьокхамаш теркалду социалистически яхьа итогаш еча хана. XI пятилетке кхом бара йаьхьхача хана йола комплексни программаш оттаяьй. Дукхача предприятешкен организацешкен энергоресурсеш мишта пайда ибу хьажара администраце балха тIахьожам лоаттабеш йола лаьрххIа комиссеш хьаяьй.

Цу дерригие йиш хилийтай иттагIча пятилетке 237,7 миллион киловатт - сахьат электроэнерги, 32 эзар тонни мехкадаьтта продукташ, 641,5 миллион кубометр газ, 15 эзар тоннаш совгIа металл кходе. ХIаьта карарча шера ялх бетта а вIаштIехьдаьккхад городе 16 эзар тонн условии доагор, 17,5 миллион киловатт-сахьат электроэнерги, 2 эзар тонн металл кходе.

Продукцега дIайоххийта материалаш кIеанъеча белгалара гIулакхаш карагIдаьнвад «Красный молот», «Электроприбор» заводашта. Материальни энергетически ресурсай кхом бара болх дика оттабаьб «Промавтоматики» Iилма - производствении объединене опытни, радиотехнически заводашка, Къулбеда-Кавказски магистральни газопроводий управлене, цхьайолча кхыча предприятешка.

Производства эффективность лакхъяра дикка влияние ю города Iилман учреждениеша а. Цар разработкаш еча кердачи технологически процессех, автоматизированни системех пайда ийбир бахьан долаш хIара шера кхом бара фонд бIаьш эзарш сома йоакхо е йиш хул. Цу дакъе, шоашта карагIдаьначохи данза дисачохи дийцар пленуме «Грозгипронефтехим» института йоккхагIйола инженера Л. М. Коркошенкос.

Кхом бара режим чIоагIъяра тIаберзабаьча балха тIа хьахулар доккхагIа хул из гIулакх даим шоай теркаме леладеш боахама партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш, халкъа тIахьожама группаш йолча, администраце ше уттаю организационно - технически мероприятешк тIагIертта чакхйоакхача моттигашка.

ХIаьта цу дакъе шоаш уттаю мероприятеш чакх ца йоахаш юсача предприятешкда дIахо йодача хана де эшараш Iалаьмате дукха да. Юххьанцарча партийни организацеша де довзIар дац кхом бара долча дерригача кхоачамех бIаза пайда эцара коллективаш оарцагIъяхара, лерттIа тIахьожам лоаттабац цу хьакъехьара партен правительствен решенеш кхоачашъяра.

КПСС XXVI съездо дIадеххача тайпара шоай болх аргабаьккхабаш города Iилмахоша. КПСС ЦК могаль йола Iилма - техкама, проектно - конструкторски организацешеи предприятешеи ноайла договораш уттадара ленинградский опыти гIалхьегама, материальни, энергетически ресурсай кхом бара Iилманен техникянен харгIдаьнарех шерра пайда ийцара город Москван цхьайолча предприятешка дIайолаяь инициативен массанахьа а йоаржаяра де эшар даьдац.

«Грознефть» объединене Iалашдац мехкадьтта доалла керда моттигаш кхоачам болаш хьагучайоахилга. Укх шера ворхI бетте соахка цу юкъа даьнкхачул 1,5 процент кIезигагIа даьнкхад «Iаьржа дошув». «Грознефтеоргсинтез» объединене укх тIеххьарча шерашка кхоачашъяц мехкадьтта сийрда продукташ хьакъоастаяра план.

Боахама гIулакхашта городе термальни хих пайда ацара тIадеразадаь гIулакхаш ледара чакхдоах.

ЙоагIачуа дикка тIех дIаухийт электрически доагорен энерги Анисимова. Шеринова цIерагIча мехкадьтта чакхдоахача, Грозненски ремонтно - механически, № 4 йолча маьхх еча заводашка, кондитерски макаронни фабрикашка, цаькъа дистанце промышленностен транспортен цхьайолча кхыча предприятешка.

ХIара шера обработка еча хана доаду 100 эзар тонн металл. Из отходашка дукха дIадохийт электромеханически ремонтно - механически заводашка, металл кхом беш леладац «Металлист» яхача заводе. Хьалхарча ах шера 41 тонн металл боарамал совгIа доалаьд Грозненски аьшкабетонни конструкцей заводе. Цу тайпара хьурамат ца деш дIаухийт из гIишлон организацешка, моттигерча, кхачай, айгача промышленноста предприятешка, «Терек» яхача объединене.

Цхьайолча предприятей партийни организацеша, боахама кулгалхоша, технически службаша эсала болх бу производствении низалех. Продукци яккхарга дIадохийтар кIезиг ца далийтарал совгIа дукхагIа хулийташ моттигаш хилар бахьан долаш ворхI бетта городе доагIачул совгIа доадаьд 6 миллион сом гаргга рузкъа, мела къовсам лоаттабу социалистически довлахье лоралра. 20 предприяте кхоачашъяц договорни поставкаш яра план. Цу дукхьа, кхача сахча дIа ца кхоачаш йисай 28 миллион совгIча сома мах бола изделеш, бийдал, материалаш.

Цхьайолча предприятешка дукха хулцазу кадреш. Болх бераш цхьан бовраме а хулийташ цхьайтталагIча пятилетке дукхагIа промышленни продукци пихкара йолча Ярославски областной партийни организаце опытах шерра пайда эцара лерттIа йоакхо яьац.

— Дукха ха йоацаш «Бийдала, доагора - энергетически кхыйола материальни ресурсаш кхом беш рационально дIаахийтара бу болх чIоагIберах» болча КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советен соцамо дIадехараш кхоачаш а деш, хIинз хIара дийнахьа къовсам лоаттабу тха партийни организаце металл совленна ца доалайтара, — аьлар Грозненски ремонтно - механически завода электросварщика В. К. Букина. Царех лаьца дувц коммунистийн болхлойн собранешка, уж дешаш къестадергда кердача дешара шера экономически дешара а коммунистически къахьегама а школашка.

Металл кIезигагIа дIаахийтарца из дикка кходе а кхы тIа 12,2 эзар сома маьхха продукци арахеца а лаьрхIад оаха. Заводе хIана болх бе йоласнаай кхом бара йола общественни совет, шоай болх дикка айбаьб рационализатораша а. дIахо яржаш латт кхоми хьурмати дара, кхом бара лицевой счетех болх бара тIехьа лоаттаю социалистически яхь. Баьъла, цу гIулакха Iатхь материально-технически Iалашо во яр, отходашца дукха металл дIаахийтар.

Кхом бара режим боккъонца чIоагIъяро боккха пейза луш хилар хьагойтар цу дакъе дика опыт Iоаьлча шоай коллективаех масалаш а цхувлаш, парте Ленински райкома хьалхарча секретара П. Н. Громова. Иштта, «Красный молот» завода коллективо дIаяххача пятилетке 7,5 эзар тонн прокат кхояьй, вешта аьлча, ерригача городе кходаьчох ах хул иох.

Цунца цхьана цо белгалдаьхар цу балха тIа дола дукха кхоачамбоацараш. Цхьайолча предприятешка кхом бара уттаю мероприятеш йоагIаш йолча материально-технически Iалашонца, экономически расчеташца чIоагIъяь хилац. ХIаьта, цхьацанахьа кийслу кхыеттел дIаухийтача материалий лерттIа учет ца лелаеш, уж дIаахийтара юкъера нормаш ца йовзаш. ХIвнз района промышленни предприятешна къахьечача 14,5 эзар сагах 150 болкло мара вац кхом бара лицевой счетеш йолаш, хIаьта 395 бригадах — 24, 238 участках — 6 мара.

Укх тIеххьарча хана парте райкомо дукхагIа терко тIаухийт кхоми хьурмати деш боахам лелабара идеологически Iалашо яра. Цу гIулакха хеталь лаьрхIа политдешош чакхдаьккхад, лекцеш пропаганда шеръяьй, маькха, кхыйолча продукташ кхом бара, нах тIахьехаш сходаш яьй, уж дешаш даим шоай коллективашка дувц агитатораша политинформаторашен. Кердача дешара шера экономически дешара системе болх беш хургьа «Кхом бар — коммунистически оамал», «ХIаман кхом беш йола экономика» яха лаьрхIа ши курс.

— Дикал лоха йола продукци арахийцача из гIулакх нийдархошта санна предприятека шийна а Iатхь, — аьлар Нохч - ГIалгIай химзавода мастера В. И. Бейгула. Соахка брак ярах 90 эзар сома зе хилар предприятена. Кхом белга тоадарах дувцаш, цо къаьстта терхам тIаэзар «Металлист» заводо аьшка банкаш шоашта хьанхаьннаьхьа лоаттаеш ца хилара, балха хелча процессашта механизаци дукхагIа е езаш хилара, кхыдараште.

Бухоонцаш пленуме къамаьл деьча горкома хьалхарча секретара Н. И. Семенова кхом белга тоадара хьалда деккараш хьалхашка оттадир.

Пленуме организационни дош дийцар. Кхыча балха тIа хьожаварца дувзаденна горкома промышленно-транспортни отдела заведующе декхарех мукъавалийтар В. С. Носенко.

С. МАНСИГОВ.

ПОЛИТИЧЕСКИИ ЭКОНОМИЧЕСКИИ ДЕШАРА СИСТЕМА КЕРДАЧА ШЕРА НАКЪАБОАГIАШ

Методсоветий болх тоабера

КПСС обкома политдешара ЦIагIа республикански методически совета президиума заседани хилар. Цига «Политически экономически дешара системе дIадолалуча кердача дешара шера кийчо ярах» доклад йир политдешара ЦIен методически совета председателе, Л. Н. Толстой цIерагIча Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен университета Iилмани коммунизма кафедра доцента В. П. Баулина.

Заседане дийцар политически экономически дешара система школашкен семинарашкен занятеш дикагIа вIаштIехьъяхара, царех хьахур дикагIа хилийтара тIадерзадаь дола дешош. Президиума членаша: политдешара ЦIен заведующе заместителе Л. Б. Колдоеваc, ЧИГУ доцента Л. Ф. Гамзкинас, кхычар хоадам бола предложенеш елар дешара теоретически методически боарам лакхбера. КПСС горкомашкарчен райкомашкарчен методически советий болх тоабера хьакъехьа.

1981 шера декабрь бетта «КПСС XXVI съездо политически экономически дешара система ладугIарий чIоагIа марксистско - ленински кхетам хьабарехи, вахара денале позици лувцаш уж хилийтарахи» яхача дешах Iилма - практически конференци кийчъяри чакхъяккхари план чIоагIйир.

Пайдане совещани-семинар

Укх денозика Грозненски горкоме комсомольски политдешара система «КПСС XXVI съезда решенешка хьежжа партийни дешар вIаштIехьдоаккхилга дIахо тоадарах» болча КПСС ЦК соцамо дIа ма деххара гIулакх леладара хетаь совещани-семинар хилар.

Цун балха юкъе даьа лоацаш бар парте горкома бехктокхаме болхлой, городерча КПСС райкомий пропаганди агитацен отделий заведующеш, ВЛКСМ горкомен райкомийн секретараш, юххьанцарча комсомольски организацей секретараш, пропагандисташ.

Совещани хьайийлар парте горкома пропаганди агитацен отдела заведующе заместителе М. М. Саламова. Цо белгалдаьккхар, комсомольски политдешар вIаштIехьдаккхара даькъерча КПСС ЦК соцамо керда хувцамаш юкъедихьа хилар. Цу соцамо дIадехараш кхоачашдара эггара хьалха данза даргдоацаш да дешар вIаштIехьдоаккхача йола формализм дIайоаккхилга, кружокаш вIашагIйохкар, пропагандисташ кийчбар мишта латт хьожаш райкомаша лоаттабу тIахьожам чIоагIбелга, дIамига комсомольски организацеш йолча коллективашкара беррига кагирхой политдешара юкъеозилга, кхыдараш.

ТIаккха къамаьл дина ВЛКСМ горкома секретаро М. Деньева терхам тIаьзар ладуьгIараш дифференцированно хьа а хержаш политдешар вIаштIехьдаккха дезаш хилара.

Совещане къамаьл даьча города цхьайолча коллективашкарча юххьанцарча комсомольски организацей секретараша, пропагандисташа хьахьехкар шоаш керда дешара шу дIадоладара йоагIаш йола кийчо яьлга. Цу хьакъехьа дийцар укхаза «Промтовары» РТО кружока кулгалхочо Хаутиева Розас, кхычар.

Ладугlарашта а пропагандисташта а лаьрхIа

КПСС Нохч - ГIалгIай обкома политдешара цIен библиотеке «КПСС съезда решенешна хьежжа партийни дешар вIаштIехьдоаккхилга дIахо тоадарах» КПСС ЦК соцам арабаьккхачул тIехьагIа книжни выставка оттаяьй.

Укхаза долаш да партийни дешарех дола соцамаш, «Ленин — пропаганди агитацехь» яха сборник, «КПСС идеологически балха лоарххIаме дешаш» яха нов. Л. И. Брежнева книжка, партийни дешарах йола «Правда» газета тIара редакционни статья, партийни активеста библиотекацара брошюраш.

ЛадугIарашен пропагандисташен болх беча читальни зале диафильмашкен диапозитивашнен хьажара аппарат оттаяьй.

Укхаза иштта гул а даь долаш да партийни дешара системе «КПСС-о дунен халкъашта юкъе лелаю политика», «ДегIаена социализм: теорен практикан проблемаш», «ХIанзарча хана буржуазни идеологеца, антикоммунизмаца, ревизионизмаца къовсам лоаттабар» яха дешаш Iомадеча хана эшаргдола литература.

Школай теоретически семинарийн кулгалхошта чIоагIа ваькъаргъя «Пропагандиста творчески лаборатори» яха стенд.

Цу дерригие а дика гIо даьд тахан керда дешара шу дIадоладаьча ладугIараштен пропагандисташтен.

Хьалхе а йоакхо яьй

«Грознефтеоргсинтез» объединене партком укх тIеххьарча хана, «КПСС XXVI съезда решенешна хьежжа партийни дешар дIахо тоадарах» болча соцамо дIадехараш кхоачаш а деш, хоадам бола бIарх чакхбаьккхаб политически экономически дешара системе тахан. 1 октябре дIадолалуча дешара кердача шера кийчо еш.

Беррига пропагандисташ, парторганизацей секретарий заместителаш гул а баь объединене партком семинар чакхъяьккхай. Цига къамаьлаш дир парткома секретара заместителе А. А. Штомпела, политпросвещене кабинета заведующес Э. П. Жариковас. Уж хетадаь дар лакхача организационни теоретически боараме хьалхара занятеш чакхъяхара, дешар вIаштIехьдоаккхача соцамо юкъедоаладаь хувцамаш дIадовзийтара.

Цул тIехьагIа уж дешаш дувцаш объединене ерригача подразделенешка инструктивни совещанеш чакхъяьхар.

Объединене политпросвещене кабинето пропагандисташта а ладугIарашта а лаьрхIа литература хьахержад, эшачарна консультацеш еннай.

СИХА А ДИКА А

Укх тIеххьарча шерашка къаьстта дукха гIишлош хьалъю г. Грозне Ленина цIерагIча проспекта тIа. Цига хьалдаьд дукхадаа вIашттIардаь доккхий цIенош, поликлиника, быта цIа, хьалъеш латт универсам, «Юность» яха кинотеатр, техника цIа, кхыдола гIирсаш.

Ленина цIерагIча проспекта тIа хьалъяь дукхагIа йола гIишлош тха гIишлон - монтажни управлене яьй. Укх тIеххьарча массехк шера цига оаха хьалъяьй 1046 квартира, хIаьта уж ерригаш а планировка дикагIа йолаш а йоккхий кухнеш - столовеш, лоджеш йолаш а я.

Дукха дика дешаш ала йиш я отделочникий бригадех. Уж ма бий керда хьаьча квартирашка тIеххьара арабоалараш, цар балхах тийша да кердача фусамашка бахе хьачубоагIараш раьза хилар. Массаза а санна социалистически яхье хьалха латташ хьайоагIа Ленина орден еннача А. Ф. Фогела кулгалдеча штукатурий, В. Н. Сиденкос кулгалдеча малярий, К. Н. Куданкин керте латтача плотникий бригадаш.

Цхьабакъда, хIанз а дукха кхоачамбоацараш да гIишлош хьалъеча. Дукхача занятикашта довзац шоай де дезараш, кхоачашдац шоай декхараш. Цудухьа, цхьайолча хана геттара тамашийна хIамаш хул. Грозненски кога гIирс беча фабрикана хьалъяь детсад декабрь бетта дIаелар оаха, хIаьта цул тIехьагIа ах шу даьтча мара болх бе йолаялаза из. Цун бахьан дар моечни оборудовани дIаоттаяра договор ца оттадар. Халкъа тIахьожама Комитете из дош дийцачул тIехьагIа мара йистекххалзар из чIоагIа эшаш йола объект.

Къаьстта ала доагIа субподрядни организацех, гIишлошъерий болх тIехьашка тет цар. ХIанз а дукха моттигаш хул дерригга отделочни балхаш даь даьначул тIехьагIа мара сантехникаши электрикаши болх бе ца болалуш. ТIаккха дIаьнха а болх бе безаш хул штукатураш.

Эксплуатаце дIачутела объекташ кхы а хозагIа хургъяр Iалашон система лерттIа болх боре. Басараш хоза бесаш долаш а дика а хилац. Линолеум дIайхагIа хургдолаш кIал хIама йолаш хилац. Цемент ца хилар бахьан долаш раствор боацаш моттигаш хул. ХьатIакухьаш йола аьшкабетонни наделеш дIаоттаялехьа тоае езаш хул, ХIаьта цу дерригнега кхы тIа рузкъа дIадода.

Уж тайпа кхоачамбоацараш йийслой а СМУ-8 бархI бетта плаш тIеххоачашъяьй. Укх шера оаха хьалъяь йоаккхаргъя Ленина цIерагIча проспекти тIара детсад, Жуковски улица тIара детсад, Петропавловски станицера школа, гIишлон управлене дешара комбинат.

П. ИВАНОВ,
Нохч - ГIалгIай гIишлошъяро управлене СМУ-8 керттера инженер.

Советашн вахари

Депутата запроса жоп деннад

Депутатий статусах долча Законо депутата бакъо лу Совета сессешка исполкомага е моттигерче Совета территоре тIа йолча моллагIча организаце кулгалхочунга Совета гIулакха доагIача деша ех запрос е.

Цу бокъонах пайда а эцаш, запрос яьй Червленски станичин Совета къонача депутата, моттигерча колхоза дикагIволча жа Iуно Эсиров Iабдулгамида. Цо хьаттад исполкома Советага а колхоза правленега а жа леладеча 5 кошаре а царна гIулакх деш бола нах чубахача цIеношка а электропередачий лини юхе гIолла йоде а, электрификаци ца еш дукха ха яккхара фу бахьан да, из дош къоастадара колхоза правлени фу де дага я, аьнна?

Станичин Совето тахкар из дош. Цо шийн сесс соцам бир жа лéладеча помещенешка а жа Iуй чубахача цIеношка а электричество чуйилла. Станичин Совето гIадиллар исполкомая колхоза правлене председателa, депутата А. М. Беляковнен гIулакх практически чакхдоаккхилга. Депутатийн специалистийн новкъосталца дукха ха ялалехьа жа леладеча электричество кхаьтар.

Станичин Совета аргIан сесси йолча хана хоам бир депутата А. Эсирова запросага хьажа а хьежа, цу тIа цо дийцар кхоачашдаь хилара.

Е. ФАРНИЕВА.

Тындегара Чарегахьа

ТIехь - тIехьагIа бIаьха гIа хулаш боагIа Байкало-Амурски машнанекъ. ДIадаха шераш хинна гIишлонхой коллективашй денал чIоагIдуш хиша шераш. Тахан «Главбамстрой» объекташка болх беш я 135 подразделени, 17 тресте гIишлон управленни. ЦхьайтталагIа пятилетка тоаме дIайолаяьй.

Къаьстта чIоагIа теркам тIабохийт хIанз центральни участкана. Машнанекъ Тындера дIахо Усть-Нюкжа яха станцел тIех а баьнкха Чарегахьа бийрзаб, цикъ булташ я коммунист, Къахьегама Цеча Байракха орден лелаю Шпеньков Валентин керте латта бригада.

СУРТАШ ТIА: 1. В. А. Шпенькова бригада. Символически дIоагIа бе а доалаш центре латтар прораб Юдин Владимир ва.

2. Усть-Нюкжа — Олекма яхача участке рельсаш Iайохкаш латт.

В. МЕДВЕДЕВА сурташ.

ТАСС фотохроника.

Хьалха латтача цехе

«Красный молот» завода кованаIарех чувоаллаше а хьахоз йоккхий топаш отташ санна дуала таташ. ХIара тата массала доал аг лаьтта. Кузнечно-прессови цеха балха белгалонаш я уж. 85 шу дузача шоай дезача цIейна завода коллектив накъайоагIаш кхаь этапа йийкъа яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай Фролов Анатолий Ивановича кулгалдеча цу цеха хьинарча коллективо.

— Тха цехе дукха бе хьаьнала къахьегаш бола нах, хьалха латта бригадаш. Барт тайна, цхьа дезал санна болча тха болхлоша дика хьокхамаш гойт, хьинаре дакъа лоац общественни вахаре. Уж бе В. Наниева, В. Вербицкс, Х. Истамуловас кулгалдеча бригадай доакъашхой. Царна юкъе дукха бе пятилетка ударникаш, социалистически яхье котбаьннараш. Советски правительства маьхера совгIаташ леладераш, — яхаш дувц цеха партбюро секретара Яков Моисеевич Магидас. — ХIаьта, белгала ала лоа сона цехерча 20 бригадах хьалха латтача В. М. Наниева кулгалдеча бригадах. Сменни задаьеш тIеххоачаш а еш массаза а хьалха латтарех я из вукъ сат юкъе воагIа дIамига коллектив. В. Наниев цеха партбюро член, хьехамча ва. Дукха ба цехе цо вахаран къахьегаман нийсача новкъа баьхараш, шийн балха лакха говзал дIаеннараш.

Тха шинне къамаьл чакхдоалаш завода управленера хоам бера В. Наниев керте латта бригада ноябрь чотах къахьега волаеннай аьнна. Из дог гIоздовла хоам оаха Владимир Максимович Наниевна дIабийцача, веланелар из.

— 7-ча ноябрга цхьайтталагIча пятилетки хьалхарча шера план кхоачешъе дош деннадар оаха, цхьабакъда, детаргахьа дукха хьалхагIа из кхоачашде аьттув баргба тха. Аз кулгалдеча бригада доакъашхоша хьатIакхоачаш латтача Сийлахь-боккхача Октябра 64 шу дузача денна хетаду тхоай къахьегама толамаш, — аьлар Къахьегама Цеча Байракха, «Знак Почета» яха орденаш леладеча гIорваьннача бригадира. Иштта хьинаре къахьег заводда эггара къаьнагIча цеха болхлоша.

Р. АУШЕВ.

СУРТА ТIА: кузнечно-прессови цехе хьалха латта бригада (аьрдехьара аьттехьа): В. М. Наниев, М. М. Сушко, А. А. Петров, В. А. Прохоров.

Автора сурт.

Даьчох тоъам ца беш

«Оргтехника» Грозненски производствени объединене «Электроприбор» яхача заводо лаьрхIад цхьайтталагIча пятилетка хьалхарча шерре а доазол дехьарча дикагIйолча образецашта калургIоацаш, хIаьта дуккхача характеристикашка диллача царел тIех хургйолаш йолча ЭР-620 К4 яхача кердагIча электрографически аппарата производство дикка шеръе.

ЦхьайтталагIча пятилетка планаш йоккхий я. Кхоачаш мишта соргъя уж? Задаош кхоачашъяра тешам луш йола яхьа керда формаш, производства эффективности балха дикали лакхье йиш хулийтаргйола кхоачамаш леха болабеннаб заводе. Из бахьан долаш бригадашка, цехашка хьахиннай инициатива: «ХIара балха дийнахьа хьадер дукхагIа хилийта!» яхача дезалагIа яхь лелас.

Из девиз йола социалистически яхь болх геттара дика вIаштIехьбаьккха, шерра дIайовзийташ лелаю заводе, хIаьта цунах дика бераат а доал. Масала, 1981 шера 8 бетта продукци маьхала яккхара объем 101,9 процент кхоачашъяьй. Валови продукци алсамъялара темп планагIа лаьрхIачул 3,2 процент лакхагIа я. ПланагIа лаьрхIачул дукхагIа баьб коллективо пайда — 8,1 процент. Цу завода белгалагIа йола оагIув: халкъо леладу товараш арахецара план 101,2 процент кхоачашъяьй.

Къахьегаме доккхий толамаш дахарах приборостроение, автоматизаце средствай управлене системай Министерства, даькъа управлене профсоюза ЦК Сийлен грамота еннай «Оргтехника» Грозненски ПО механо-сборочни балхий слесара Стебунов Виктор Павловича. Завода кулгалхоша приказ а теха Сийлен улга тIа ваьккхав 17 саг, цу дакъе № 1 йолча цеха токарь Кузьминов Александр Иванович, цу цеха токарь - расточник Астанин Юрий Иванович, № 5 йолча механо - сборочни цеха слесарь Букреев Николай Алексеевич, кхыбараш. «Хьалха латтарий аллел» яхача списка тIа ваьккхав 19 саг. Сийлен грамоташ еннай 44 сага.

Кердача пятилетко грозненски приборашъерашта никъ хьабийлаб хьалхарчарна доал дара механизм эргайоахаш тоаяра — нормативни цIенача продукце хьокхам тIа бовлара.

Цу бетташка баьча балха опыте хьахьонхачох, нормативни цIенача продукце (НЧП) хьонхам нийсагIа белгалбоакхх къахьегама овсарлен юкъера алапин лакхдалара юкъерча соотношене. ХIаьта, опыто хьахьонхачох, нормативни цIенача продукцех план кхоачашъяра процент лоархIаш оттаь алапе планови фонд дукхагIа гIойле еш а къахьегамах мах тепара предприятешта эша яхача нийсдара.

— Цхьабакъда, из хIинзарчоа опыта юхьиг мара яц — йоах парткома секретара В. А. Бритикова. — Вывоаш ертья оха шу даьнна а ха яьнначул тIехьагIа. ХIаьта хIана белгалдаькха безам ба са, завода коллективо шийн гороннаш меллай а хьежа доккхагIдола декхараш тIаийца хилар: къахьегама овсарле 18 процент лакхье, арахеца товарни продукци, керда объекташ хьал ца йича а, 15,2 миллион сомага дIакхоачае, пятилетка контрольни цифраел совгIа миллион сома маькха продукци яла.

Дукха хIамнш де лерхI социальни дегIаахара, чуIе гIирсаш хьалдара даькъе а. Черноречье посёлке салоIа цIа, берий шо комбинат, профилактория хьалъе лерхI. Дукха балкаш дергдолаш да керда планировка яраи хIанз болх беш йолча производствашта реконструкци яраи, хьалъергья керда производствени объекташ. Цу дерригача хIамаша алсамбоаккхаргда завода низ.

С. ФЕДОРОВ.

IАЛАМ ЛОРАДАР – МАССАНЕ ДЕКХАР

ДIадахача шоатта дийнахьа Iалам лорадара республикански Совета аргIанара II пленум хилар. «Эрригсоюзни. Къаьхьстама Цlеча Байракха орден еннача Iалам лорадара общества VII съезда, республикански Х конференце итогехи уж кхоачашъяра обществай декхарехи» лаьца доклад йир республикански Iалам лорадара обществай совета президиума председатела С. Н. Кожуховске — Нохч-ГIалгIiай АССР Министрий Совета председатела хьалхарча заместитела.

Докладчика белгалдаьккхар КПСС XXV, XXVI съездий решенеш кхоачаш а еш Iилма-техически прогресс дIахо дегIайоалаяра, социальни экономически декхараш кхоачашдара, материальни производство вйяра, наьха хьалторо лакхъяра мехка доккхий балхаш даь хилар.

Цу дерригнеша Iалам лорадар вай мехка пачхахьалкхен керттерчарех цхьа декхар а хинна дIаоттададьд. Укх тIеххьарча шерашка цун ца дувзаденна гIуланхаш дувцаш партей правительствай соцамаш тIанийцад. Хьакьеккхад гонахьара Iалама хьалаш лорадарии цун ресурсаш кхои беш леларай долча советски органий, министерствай, ведомствай бийхашта юкъе кхоачамбоацараш хилар. Цун цхьа бахьан да экологически культура кIезига йолаш юрт боахама специалисташ болга. Iалам лорадара, пайда а эцаш цун рузкъа дебадара боккхача маьхе ла цох хя дезар Iомадайтар, бахача нахи юкъе пропаганда яр.

Укх шера Нохч-ГIалгIiай АССР обществана юкъе ва 320,4 эзар члени Iалама къона доттагIiей е берригa республике бахача нахах 32 процент. ХIаьта общества коллективни членаш 500 предприятий организаций мара яц. Дукха колхозаш, совхозаш, йоккхий предприятеш общества членаш яц. Из кхоачамбоацарех цаI да. Къаьстта эсала лел на болх Шелковской районе. Цига 38 эзар саг ва вахаш. Царех 6200 мара вац общества член. Паччахьалкхен 40 организации учреждении я цу районе, хIаьта царех коллективни член йолаш 14 мара яц. Цу гIулакха эггара хьалха бехке я районни общество. Балхаш эсала лел цхьайолча кхыча районашка а. Уж кхоачамбоацараш геттара сиха дIадаха деза.

Промышленнии юртбоахамен производствай объемаш вай республике тIа-тIа лакхлуш хилара дукхагIа юкъекхуэь Iалама ресурсаш а. Укх тIеххьарча 5—6 шера 18 эзар гектар хий декха лаьтта тIакхийттад республике, хIаьта Тийрки кхыдола зIамига хиши кIезигденнад. БIаьстийн аьхийн хий тоъац. Хин боахамен юртбоахама ведомствай болхлой декхарийла ба дIахо йодача хана хиш декха лаьтташ кхы а дукхагIа хургдолга а ховш цу гIулакха эшараш хIанзае а вIаштIехьдахя. ЗIамига хиш лорадара, бIех ца далийтара укх шера март бетта соцам тIанийцаб Нохч-ГIалгIiай АССР Министрий Совето.

Хий цIендара гIирсаш а ца деш дукха хьийбай фермаш хьалью доагIача хишта юхе. Жа лувчадаь ваняашнара молхех яь раствораш Iочуухийт хи чу. ХIара шера 43 миллион кубометр бокъонца цIендаза дола хий Шолжа чу дохийт Грознерча промышленни предприятеша.

Юрташка гIолла Iоуха хиш бIехду кхои кхыйола бытовой отходаши чукхувсаш. ХIаьта а моттигерча Советаштен районии Iалам лорадера обществаштеи бIаргагац уж телха гIуланхаш. ЛерттIа кхоачашдац Iалам лорадара декхараш.

ЗIамигача хишка хьежие хул Тийрка эррнгача бассейна хьалаш, цуп чкъаьрий кхоачам. Уж лорадара республикански общества секцена кулгалдеш ва М. И. Кузнецов. Секце боккха къовсам лоаттабу браконьерашца. 208 ленци йийаший, цхьа эзар совгIа плакат дIадоаржадаьд, чкъаьрий лувцара правилаш бахача нахага дIайовзийтад. ХIаьта а карарча ах шера 583 нарушени яй чкъаьрий лувцараша, 13810 сом штраф техай царна. Цул совгIа, секце гучаьккхай Iамаш бIехдаь 20 моттиг.

Чкъаьрий инспектораша ишттa хьинар ца кхоудеш нъахьего а дохьаж доалла химикаташеи минеральни удобренеши чуйола складаш зIамигача хик йистошка хилерах уж чу а ухаш хий бIехдарах дукха чкъаьрий довш моттигаш хул.

Уж лорадара инспекторашa санна къовсам лоаттабеш хила езa халкъа депутатий районни Советаш, штате боаца инспектораш, эррига общественность.

Гонахьара фо цIена хилийтара долча балхашта общественность юкъеяхьара формаш дика тоаяьй. Цар даьча балхаша лоацдача хана углеводородаши углерода окиси шоаза кIезигагIа йолаш хилийтад Грознера фо, серни кислотай Iанараш — дикахь. ХIаьта а Грознера фо чIоагIа бIеха да. Цу гIулакха дукха балхаш де дезаш я «Грознефтеоргсинтез» яха объединеня, «Красный молот» завод, машиннаькъа управлени, кхыйола предприятеш, заводаш.

ХIанз фо бIехдеча эггара доккхагIа дакъа лоац автотранспорто, 40—50 процент бIеха хIамаш цо арехьуйс. Цу гIулакха чIоагIъаь паччахьалкхен стандарташ яле а, вай республике хайра деш хIама дац. Боарамал дукха а дукхагIа хул автомобилий выхлопной турбашкара хьийувса углерода окиси кIури. ТIа-тIа дукхагIа хулаш йоагIа фо бIехду автомашинаш. Уж кIезигагIа хилийтара шоай декхараш бехктокхам а хеташ кхоачашдац госавтоинспекцен города санитарни службаш болхлоша.

Дукха балхаш да Iалам лорадара юрта боахамашка чакхдаха дезаш. Царех да буруни еренашкара лаьтташ тоадара гаьнаш йогIар. ХIара шерра-шера кIезиглуш йоагIа жа доажаду моттигаш, кIезигагIа хул мошача доакъарий хьувкъам.

Система йоацаш лелаярах кIезигагIа продуктивность лу доамашнарча даьгIенаша а. Уж тоаяра мероприятеш чакхъяхац. Цу гIулакха хIама деш яц юрта боахама министерство, агрохимобъединени, колхозаш, совхозаш. Кхы а вогIа да лоаллахарча республикаша вай доамашкара даьгIенаш тишъяр.

Цхьайолча районашка даьтташ леладара культура лоха хиларах карантинни бIеха овсар тIадаьннад. Къаьстта дукха амбрози я Сунженски, Назрановски, Грознески районашта. Бакъда, цун ца ма йоаггIара къовсам лоаттабац. Цу гIулакха кIезига болх бу районии обществаша.

Халкъа боахама геттара доккха зе ду лаьттавна хулача эрозе. Къаьстта а мехо цунна еча эрозе. ДIадахача 25 шера республика районашка из бахьан долаш гIум гучаяьнна лаьтташ 44 эзар гектар дуккхагIа хилийтад. Цунга зе ца дайтара бурунии аренашка 2700 гектар хьун оасаши 9600 гектар гIум йоаллача лаьтта хьун дIаегIаир. Дукха хIама ца юсаш уж эррига гаьнаш дIаьльннай, хIаьта, юхейнса 870 гектар хьун оасаиц 812 гектар хьун гаьнаши воча хьале а я. Из нийсденнад хьун боахама болхлоша уж гаьнаш во дIайогIарах, Iу тIехьа а воацаш кортамужъа лелача доаканга йоайтарах. Царга хьожаш а ха деш а цхьаннха саг хиннавац цига. Ишттa тесса из гIулакх дитарах доккха зе даьннад.

Докладчика дIахо белгалдаьккхар Iалам лорадара, халкъа боахам дегIабоалабара ца хулла боккхагIа пайда аца безаш хилар. ХIара шерра-шера городаш, юрташ, нах баха кхыйола моттигаш тоаяра, хозьяра, фо цIенагIа хилийтара дукха гаьнаш, зизаш дIадогI. Районии Советаш декхарийла я царна тIахьожим лоаттабе, наст-наста исполкомий заседанешка из дош дувца.

Доклада тIа дийцар кхы а кIоаргагIа доашаш пренех къамаьлаш дир Н. К. Лалыменна — Нохч-ГIалгIiай юртабоахама опытни станце лабораторе заведующе, В. С. Маркова — гидрохимлабораторе начальника, А. Н. Мочаловске — Iилма-тохкама ветеринарни станце вокхагIiвола Iилма болхлочо, С. И. Федоровксе — городерча санэпидстанце лабораторе заведующе, М. И. Кузнецова — чкъаьрий лорадара йолча инспекце вокхагIiвола инспектора, Я. И. Хасбулатова — телевидене керттерча редактора.

Iалам а цун гонахье а лорарчара кхоачамбоацараш дIадахара, Iалама ресурсех хьаькъелца пайда эцара республика обществай членийн берригача бахача наьхен дизаш оарцагI а даьха из болх цIенхаштта тоабара тIаберзабаь соцам тIанийцар пленумо.

С. АУШЕВ.

ВАЙ ДОТТАГIИЙ БОЛЧА

МАШАРАЛИ ДОТТАГIЛЕНАЛИ ДЁЗАГIА ХIАМА ДАЦ

ГДР-ан зIаммигача вай Нохч-ГIалгIайчоенаен юкъе эзараш километраш я. Амма сай берлински доттагIашкара сайга хоам массаза кхоач. Цар дегаш гIоздаьха дикадар фуд, царна хила безаш бола дика болх малагIа ба хайча. Хеталу сона ГДР а Берлин а геттара гарга, сай дега юкхе йолаш санна.

20 шу хьалха тоссаделир са немецки цхьан къоначи дезалца гIулакх, цу хана дени ца социйташ вIаши каьхаташ яzду оаха. Цу юкъа Берлинс, Грозне, Ростове вIашагIдеттаденнад.

Эрсий метта секце методист я Марлиз Маске. Цо хан-ханахьа ю ГДР школай дешархошта юкъе эрсий метта хеталь олимпиадаш, кастказти вай мехка хул служебни командировке ян.

Цун мар, Клаус Маске, Iилмахо — физик, болх беш ва Iилмай академе.

Укх шера август бетта шоайцига хьийхар со доттагIаша. 12 ди даьккхар аз ГДР-е, дукха бIарга дайра сона цига цIанкха дицлургдоаца хIамаш, байзар бицлургбоаца нах.

Кердача новхала тIом бIаргабайнабац. Хано йоаьй цо йита хинна ункара лераш. Сийрда а хоза а да дохадаьрий метта хьалъэтта керда цIеноош. Амма халкъа йицъеннаяц трагеди. Йицлац цу тайпара хIама кхы ца хилийтара.

Сира бос бола наькъа тахка, кхаьла сигале йола ахкан ди. Машина ко бе а доаллаш вагIа са доттагIа Клаус Маске. Юххе агIк цун сесаг Мариз Маске. Веймарски тIонаькъа тIа йоал машин. Бухенвальде кхоач тхо. Гобаьккха я хвойни хьу, лакха Iаьржа бесса а лесташ йола баьццара корсамаш. Дохн латт. Сийрда-фиолетови а сийрда-моакха а бос болаш хеталуш цхьа ший тайпара дола из, сома кIувс санна, тIадижад корсама хьуна. ЗIамигача цхьа этаж йолча цIенна юххе ют оаха машин. ДIачудоал тхо цу цIагIа. Цу цIеной цхьан цIагIа латт теркам-тIаозаш йола макет. Из я Бухенвальда макет. Сийлахь-боккхача писателаша Гетен Шиллерен шоай даим яхаргйола произведенеш язъйича лаьттa хьаь хиннача цу лагера цIеша дизача историех дуцц тхова ший хана цу лагере чуваьллача немцечо — антифашиста. Ялх цу даьккхад цо цу лагера решеткашта чухь волаш, латтача хаьонга хьежача хIара дар итт шера нийсса долаш шераш хиннад уж.

Хьалоталу макета тIа лампочка. Укхаза хиинай бараках, укхаза — карьер, укхаза коаналараш. НаIара тIа доалл сахьат. Из сецад уажинкаша гIайтта а гIайтта лагерь дIалаьцача. Цу хана ше сеца ха я цо хьахьувкхар.

Концлагера территоре тIа дIатIадоал тхо. Американски оккупационни бIуво йохаяьй бараках, лардаш яьхка моттигаш мара йитаяц цар. Мемориальни улгаш тIа венокаши зизаши да. Уж кхухь эзараш болча укхаза ухача наха.

Карцер, крематори хинначa помещени чудоал тхо. Укхаза телчаш а етташ бойбаьб лагере чубаьхка нах, советски эпсараш, кIай халаташ тIа а дукхаш болча фашисташа. Укхаза а даза чуухача наха дийкна зизаш.

Клаус хьелу мемориальни улга юхе. Юха а сеца хьежаш латт. ЦIимхара я цун юхь. Согахьа хьайийзача Марлиза а я юхь ишттa цIиммхара. Цо йоах сога: «Укхаза, Бухенвальде вийнав Клауса да, немецки коммунист, антифашист».

Цига сатийнача зIаммигнача хоза тоаьча немций городилга гонахьа да легендашца дувцаш дола Гарца оалаш дола лоамаш. Канатни някъ, тхов — сигале, декларзап — Iалам ше, древни хьу йолаш дола лоамий театр. Духхьал машиннаькъа таго бохабу укхазара сатем. ТIо техача улнагIа долх тхо, башха шера яц из, баьццара я. Амма узам!.. Фуд из? Сирача чуртий нийса мугIараш. Эрсий я царна тIаязъаь цIераш, байна ха 1943, 1945... Берригаш а бухIака хинабац аьина чъона хиннаб уж. ХIаьтта йилла венох улл памятника юххе, немций меттала даь йоазув да цун лента тIа. Уж зизаш декхараш приборашен еча завода болхлой ба — фашисташта духхьала хинарийи керда Германи бахьан къовсам лоаттабаьрийи, хIаьта ишттa дилла бе болх а хулийтаргба экономика ай а ергья, къаман сий а доакххаргда яхаш дийцача демагогически хабараша Iехабаьи тувлабаьи III-ча рейха эскарца е болаш атаке яхарийи бераш.

Тхо Тале кхаьчар ГДР къаман цIейнех цаI дездеш хиннача хана. Кхайкадаьдар нагирхой субботник. Кашамашка го йиш яр моттигерча турбазе салоIаш бола тайп-тайпарча мехкашкара баьхка дукха кагий нахи мехкарийи. Берригаш а ахьагарра дегаш айденна бер уж. Тхо а дIахкхийтар субботника доакъашхоех. Цхьаннха сег вацар ер де, вож де оалаш, ХIаравена шийна корадоагIар де хIама. Болх массане а хьинаре беш хилара бахьан дар, кIаране цу кашамашка боахкараш шоай вахар ирзе хилийтара байна хилар а шоаш уж бин ца балийта декхарийла хилар а кхетадеш хилар.

Наькъа мел дахача хана дагвра далацар цхьа хIама, цхьа хаттар: «Мишта хинна хIама да-хьогI Германе, дуненна Гегели Фейербахи санна бола сийлахь-боккхий уйланчаш, Гётеи Гейнеи санна бола гIорбаьнна поэташ, марксизм шийна чухьа хиннача мехка эзараш бола нах фашизмо тувлабар?..

ЛЕЙПЦИГ. Имперски суда здани. Димитров Георге дош дийца зал. Баьде бос болча дахчах дика санна пенаш долча цу зале, музее хулача тайпара, сатем латт. Укхаза аьннад Димитров Георге ший Герингаца идеологически къовсам геттара кIоаргбеннача хана шайха дешаш: Германе коммунистически партена духьала къовсам лоаттабе шун бокъо я. ХIаьта подполье йолча Германе коммунистически парте бокъо я къовсам лоаттабе, коталонаш яхеи шун правительствал котъялен»

Дуккха хоза а цIанкха дицлургдоаца а хIамаш бIаргадайра тхона Потсдам яхача городе а. Хафель яхача лодача хи тIара Iачарч, хьу тIа а йолаш дола лекха гувнаш, города ший архитектура, цун паркаши скверашн, дукха къаьнара памятникаш — дукха я укхаза хознеш. Дерригача дунена дIаовзийтай Потсдам, цун керттера хозне йола Сан-Суси лхо парки цун цIи хела дворецаши хьаьча XVIII—XIX бIаьшеренашка баьхача гIорбаьнача архитектораша.

— Хоза ецйй город? — хет сога Клауса. — Ер эррига хозне хIалак да йиташ лораяьраш шун мехкахой ба. Хьасл... ДIатIадолх тхо Сан-Суса дIачувоалача наIара юхе хьалтеха доаллача броновни улга. Из техад 1945 шера апрель бетта шун командоване тIадилларах вокхагIа волча гварде лейтенанта Е. Ф. Лучувейта кулгал а деш, из парк лораеш хиннача советски тIемахой сийна. Из гIулакх даьд советски наха царел хозагIа хинна Ленинграда юххерча Петергофера дворецаши паркаши фашисташа кхо цу хьалха хIалакъяь йоллашехьа.

ТIом сецачул тIехьагIарча хьалхарча шерашка Сан-Сусе комендант ше волаш а дукха къахьийгад цо немецки культурни маьхаленаш лорадара а ца талзийтара а. ХIаьта немецки халкъ из бахьан дозаш вуна чIоагIа баркал оалаш а да. Сан-Суси яхача парка тIайолхача Потсдама улицех цхьаннe цун цIи лелаю.

ПОТСДАМ. Цицилиенхоф. Дуккхаза яйнай сона из дворец. Фуд шун хозадар а, из йовзийтар а? Хьалдаьд из 1913 шера крон-принца резиденцени лаьрхIа. 1945 шера цига къоастайнр Германе кхел, мехка а халкъа а кхел.

ЦIе зал. Укхаза кулгаш яздаьд антигитлеровски коалицена чубоагIача кхаь сийлахь-боккхача мехка — СССР, США, Англе — викалаша тIом сецачул тIехьагIа Европа дегIаахара кIийле йолча договора. Цу здане чу дош деннад цу кхаь паччахьалкхен викалаша фашизм юхадийн ца ялийтара, Европана кхы тIом бIарги ца бойтара, шоай низ кхобергбац шоаш аьнна.

БЕРЛИН. Трептов-парк. Эзараш бола советски тIемахой дIабехка боахкача цу йоккхача парке латт фашизи хIалакьеш байнача советски тIемахой сийна оттаяь мемориал. Обелискаш, венокаш, зизаш, кашамашта IотIа а охкаенна латта цIеча гранита байракхаш. Цига боахкараш ба тIом саца деноош, сахьаташ мара ца дисача хана баха хьогаш байна кагий нах уж дага а бехе гIайгIане вода хIара цига нийсвенна саг.

ТIом. Деррига хIаланду, Iоажал яхьа низ. Цо дохадаьд дуккханей вахар, баьхаб безарех, дунен тIа эггара хьамсарагIа хиннарех, эггара кхоачарагIа хиннарех.

Из хIама кхы ма хилийта, юха ма оттае дIаьннa трагеди, кхы цIаккха а ма белхабе воаной, йижарий, нстий, бераш йоах Берлине Трептов-парке байнарий кашамаш тIа IотIа охкаенна ягIача гранитни байракхашта тIера IотIа а хьежаш латтача гранитах ваьча цхьан оагIорахьа мархIайоаллаш йийг а йолаш вокх бе доаллаш тур а долаш латтача советски тIемахочо.

Р. ЛЯУВА, журналист.

Доазол дехьара

«Ямболен», «булана», «свилоза», «видлон» — ишттa цIераш йолаш да Ямболерча, Бургасерча, Свиштоверча, Видинерча болгарски предприятеша арахецаш дола синтетически хьоасий. Шоай дикалга диллача уж тхан, боамбе, чула хьоасашча гIортташ да.

Искусственни хьоасий ду производстваш хьаеча НРБ-ва новкъостал даьд Советски Союзо, ГДР, кхыча мехкаша.

Искусственни хьоасех пайда эцар бахьан долаш таро хиннай кIадал дукхагIа арахеца, цар ассортимент шерье. Болгаре а цун доазонел арахьа а чIоагIа къердаш дола тийга паата баракъаш дукхагIа хьаде.

СУРТА ТIА: «Свилоза» яхача Свиштоверча комбината цехе.

БТА—ТАСС сурт.

ЛНДР. Ирэз дола наьнал. Укх сурта тIа гуш йола къона кхалсаг бIубенна я ший бера кхоане сийрда хургхиларах. Социализмо хьаьхля хьалкхуаш йоагIача тIехьенна бокъонца йола доалу доаца перспективаш.

В. СОБОЛЕВА сурт. ТАСС фотохроника.

Польшера хьал

ВАРШАВА. (ТАСС). КIирана цкъаьза арадувлача «Жечнивистость» яхача польски газето язду: мехкара строй тоае гIертача правительства леладечул башхагIа, «вай, хьакхайкадир «Солидарноста» лидерех цхьанне, безам ба из строй хувца». Цо яхчох, «Солидарность» дага я «самоуправлене» наькъаца экономика бе йолла, тIакха халкъа Советаш дIалувца а царга гIолла ший нах кулгалдеча постии тIа бахийта а. КхоалагIча этапе «хIамá тохаргья» сеймана. ДIахо газето белгалдоаккх, «Солидарноста» эксперташа кийчъеш латт лоаллахарча социалистически мехкий гIулакхашта юкъе гIертара керда акцеш, яхаш. Провокацеш тIаерзаль я, белгалдоаккх «Жечнивисто», «польски довкъазалах, хьовзамах, балех, буитах экхаш йола вещество а яь, цун новкъостанца социалистически содружество йохаяра».

Гданьске хиннача «Солидарноста» «съезда» шоллагIча туре Iодийшад «болхлой самоуправленех» дола дош дувцаш хиннача «Ерритпольски согласительни номиссе» президиума заседане протокол.

Протоколах гуш да, промышленни предприятеи администраци хьочаеча хана решающи голос лиха а гIерташ «Солидарноста» кулгалхой гаьнна дIадахьа лаьрхIа гIуланхаш дага лувцаш хилар. «Солидарноста» вроцлавски организаце викало Модзелевске хьакхайкадора Iаьдала «хIама тоха» шовш дага хилар, гучахьа тIахьехар цо антисоциалистически низашта дIахьалхашкахьа бода никъ боаккхаш йола «таран» а хинна дIаоттаргйолча «самоуправленена» тIехьа къовсам лоаттабра. Ший экстремистски гIуланхашца воезаш волча Рулевски дIаделхар правительствацa цхьаккха тайпа гIулакх ца леладара. «Солидарносто», хьакхайкадир цо, «йокхача жIовно санна йохае еза Польшера хIанзара система».

«Съезде» делегаташа даь къамаьлаш экономике бокъонца децентрализаци ярах промышленни объединенеш дIаяхараи тIахьехаш дар.

Гданьскера сборище хьалхагIа а санна ПОРП-ахн правительствахи ийрча къамальлаш а деш дIахо йодаш я. «Съезда» гоннахьа а цунна чухьа а хьувзараш контрреволюционни элементаш я, польски союзникашта духьале шерра кампани я еш.

АФГАНИСТАНА НОТА

НЬЮ-ЙОРК. 29 сентябрь. (ТАСС). ООН-ерча Афганистана массазарча представительства нота яхьийтай ООН генеральни секретарага. Цу тIа бехке ду пакистански Iаьдалаша цу мехка хьакъехьа шоашнкара хьадага а лийца дувцаш дола аьлдиташ, юха а бакъду ДРА ший арахьарча политически наькъа конструктивни принципашта тIехьа хилар.

Афганистана Демократически Республико, йоах нота тIа, лоарзагIа ца йоалаш, суверенитет, территориальни бIарччал лархIара, чурча гIуланхашта юкъе ца гIертара, дика лоалахой леладара принципий ларда тIа чакхйоах дерригача мехкашцара, эггара хьалха ший лоалахошцара, доттагIала гIуланхаш хьаллоаттадарен дегIаахувларен политика. ДРА правительства дог даьхалар, переговораш яра афгански правительства цкъа санна дукхали а даьча тIахьехамашта лоаллахарча паччахьалкхенаша лерттIа жоп дала мегардолаш лархIарга. Цхьабакъда, гулакх ше латтачарa меттахьа даьннад аьнна хетаденнача хана, афгански гердашцарча вязаша «довзонаш телхаду» яхаш уж бехке а деш аьлдиташ дувца доладеннад пакистански Iаьдалаш.

Гуччаьа я, белгалдоаккх документа тIа, Афганистано дукха ха йоацаш еха предложенеш чакхъяхаро цу районерча а дерригача дунен тIарча а машарен стабильностен гIулакха гIо деггхилларах йола факт. ХIаьта пакистански халкъа дунен халкъаца юкъера общественности тувлае лаьрхIа тайп-тайпара доаца бахьанаш лехара наькъаца цу процессана новкъарле е гIерташ пакистански Iаьдалаша леладу гIулакхаш бехке де доагIаш да, йоах нота чакхйоаллаш.

ООН-ерча Афганистана массазарча представительства нота ООН Генеральни Ассамблеи Кхерамален Советен официальни документ а лаьрхIа дIайоаржаьй.

Социалистически мехкашкара хоамаш

КХОАНЕНГАХЬА БАЬККХА КХЫ ЦХЬАЬККХА ГIА

Киргизен Оренбургски областен специалистий йоккхий хьайбаш леладерий бригадаш хьайра хьакъехьара опыт Iома а яь, МНР Центральни аймакерча «Залучуд» яхача госхозе лаьрхIад из шоай балха юкъеяхьа. 1979 шера хьалдаьд хьайбаш леладераштa цIеноош, гостиница, электропередача лини, доаханна йIайха помещенеш — цхалеи аьнисхален тха долча жеоча Iоахарий Iодун уш леладул бIарча комплекс. ДIадахача шера чуйнцал цига хьалхара Iоахарий.

ДаьгIенаш кIезига а доакъара культураш юш дукха кхаш а долаш йолча «Залучуд» яхача госхоза бокхача лоархIаме дар из опыт кардерзар, хIаIа аьлча цо йиш хилийтар берригa низ хьайбашта гIулакх дара профилактика яра, дааба дара тIабехийта.

ХIара балхахочa дIахьожаьй чаьдда йола балха участок, еежни профессеш Iомае болабеннаб. ХIаравар кхеташ ва цу дерригача гIуланхаша доахан дебаде, лулхи тхан дукхагIа даха, экономически эффект лакхъе йиш хулийтаргхилар.

КIезига лоархIам болаш дац ишттa оседли дьисапе баха болабаро хьайбаш леладерий культурни боарам лакхбара тороваш хьаеллаш хилар.

IАЛАМА РЕСУРСАШ ЙОВЗА ЛАЬРХIАД

ПаргIатон гIайрен гонахьара го лорабараи Iалама ресурсаш йовзараи боккха лоархIам болаш да Советски Союзон Кубон цхьана леладу гIулакхаш. Шин паччахьалкхен Iилмай академей географе институтий специалисташа цхьана кийчдаьд Куба Къаман атлас. ХIанз укх сахьате деш латт мохк политико-административно бекъара, городаш территориально-производственни комплексаши дегIаахара, Iаламен къахьегамен ресурсашта деча лоархIамий даькъе хинна хувцамаш теркал а деш, керда издани кийчъяра балхаш.

Гаване моттигерча института кIийлен тIа хьаьй дилла болх беш йола Карибски бассейна йистоши гIайрен шельфи тахкара йола советско-кубински геолого-геоморфологически экспедици.

СССР Iилмай Академе рудаш доахкача моттигий петрографе, минералоге, геохиме институто новкъостал а деш Кубе еш латт разведка, хьож пайдене оахкалаш йоахкача моттигех йолча даннешка.

ДЕГIАУХАШ ЛАТТ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИ БАЗА

Гергарча яхе шера 110 миллиард динар дIахецарга Югославе оахкалаш йоаха промышленность дегIайоалаяра. Царех 69 миллиард йохийтаргья керда шахташ хьалъяргеи болх беш ярашта реконструкци ергеи, дика ахча хьожадаьд мехкадаьттен газ йоаллача моттигашка деча балхашта. Цо торо хулийтаргья энерге маьхе къасташ хьадела.

. Специалисташта детачох, СФРЮ кIора запасаш 20 миллиард тоннал тIехйоал. Шер-шера хьатIабоаккх республика шахтераша 80 миллион тонн кIор. 4,2 миллион тонн да укхаза доаккха мехкадьттa. ЛерхIаш да, чакхдоахаш латтача гIулакхаша хьадоаккха мехкадаьтта 1985 шу тIа кхоачаш 5 миллион тоннага кхоачаде йиш хулийтаргья аьнна.

ТОАЛУШ ЛАТТ ГОРОД

Европа эггара хозагIа йолча городех цаI йола Будапешт тоалуш а эргейоалаш а йоагIа. Хьалтьаь яьннай Венгре эггара йоккхагIа йола 10 эзар моттиг йола спорта Дворец. Цунна гаьна йоацаш хьалъеш латт гостиница. Шердеш латт столица эггара йоккхагIа йола промышленни район Обуда яхача кердача районаца ювзаш дола Арпад оала тIий. Малхбузехьарча вокзала юхе наста хьахургья виадук, хIаьта уллув керда торговни комплекс.

Деш латт ишттa къаьнача зданейи улицайи архитектурни сибат ца хувцаьалийтара, нах чубахача цIеной фонд эрсаяккхара тIадерзадаь балхаш.

(АПН).

ИНДИ. «Бхакха-Нангал» (сурта тIа) — яшта цIи йола Пенджаб яхача штатерча Сатледж яхача хи тIара из гидроэнергетически комплекс мехка дика йовзаш я. 600 эзар киловатт низ бола из ГЭС хьалтьяй Советски Союзо технически новкъостал а деш.

ТАСС фотохроника.

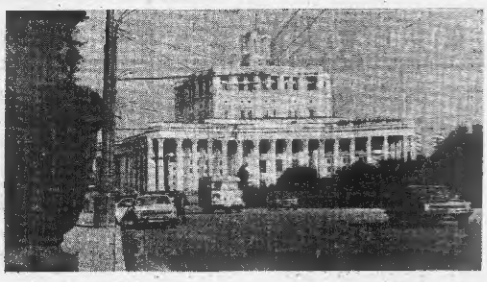

МОСКВА, 1941-гІеи 1981-гІеи ШЕРАШ

Москвана юххе фашисташ эша а бен сийлахьа котало яьккха тІом хинна 40 шу дизарга

СУРТАШ ТІА: 1. Коммуна майда тІара Советски Эскара театр тахан.

2. Сийлахь - боккха Даймехкан тІом болча деношка Коммуна майда тІа лаьтта зенитин батарея.

Н. ГРАНОВСКЕ сурташ.
ТАСС фотохроника.

Іилмен практикен

ДОДАЧА ХИН ЭЛЕКТРОННИ ХАЬХО

Украине, Северский Донец яхача додача хи тІа, болх бе йолаеннай вай мехна дуккъашхара хий лорадеча комплекса управлени яра гІоле опытно - производствени автоматизированни система (АСУ ВК).

Северский Донеца — 1000 километрал совгІа дІоахал дола хин бассейн мехка эгтара йоккхагІа ярех цаІ я. Дукха хІама ца эшшаш 100 квадратни километр дІалоацаш а бІаьш йоккхий а юкъера а городаш, эзараш юрташ, химически, металлургически, машинаш еча, кхыча доакъой промышленноста хІанзарча хана предприятеш. Царна массанена а йола хин ресурсий лоархІаме резерв я Северский Донец.

Керттерча даькъе Донбасса хий лоаттадер а Северский - Донец да. Дукхьал укхаза, экологически даькъе эгтара гІертагІа а вьттуя боа цашагІа а волча 100 километр ІІаьхача Славянск — Светличное яхача участке хьалхий АСУ ВК.

Северский Донеца даькъа тІа улла итт тІахьожама автоматически станци я АСУ ВК диспетчерски пункте физически, химически, гидрологически характеристикех йола оперативни информаци дІачутелар. ЭВМ гІолла чакхъяьлнача информаце, хий динал мишта а хьене цунна прогноз а йий, йиш хулийт хий лорадара комплекса ерригача технически средстваштa автоматически управлене яра йола оптимальни решени тІаэца.

Ишта болх беш я АСУ ВК. Эгтара лоархІамегІча участкера хий цІена а лоаттадеш, система дика влияни ю дерригача Северский Донеца гидрохимически свойстваш товяра. Из геттара дика да цун балха интенсивность лакха лоаттаяра а регионa экологически хьалашта а.

— Дода хий лорадеча служба балхахоштa АСУ ВК — эксплуатационни, тхона, из хьаьрашта — опытно-производствени, — дувц СССР мелиораци хинбоахамен Министерства хий лорадара Еррисоюзни Іилма - тохкама институтa директора Лозанский Владимира. — Цу тІа тоаю оаха додача хин дІоахкала цунна чура дерриrа хий цІена лоаттадара вола тешаме электронни хаьхо хургвола АСУ ВК.

Балха аргІанара этап — Днепра чурча хин динала управлени яра йола хинбоахамен хий лорадарен автоматизированни системаш хьаяр. Украина цу эгтара керттерча додача хин бассейне а и ишта бІаьш йоккхий юкъерен городаш, дукха эзараш юрташ, хІанзарча хана металлургически, химически, машинаш ю предприятеш. Днепра тІа хинбоахаман хий лорадаран управлене яра системаш хьаяро къоастаргья мехка цу йоккхача регионa гидроресурсаш лораярех царех хьакъалагІа пайда эцарен лоархІаме проблема.

Николай НЕСВИТЕНКО,
АПН корреспондент.

МУЗЫКА ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРЧА ДЕНГА

МАССАНЕНА ЕЗА ХОЗА МУЗЫКА

Тахан яхкаолагІа дезду ЮНЕСКО юкъедоаладаь дунен халкъашта юкъера музыка Ди.

Из керда цІей юкъедоалале тІахьийхачар шоашта хьалхеццна оттадаь декхар да ма хулла дуккагІча нахо музыкальни произведенеш дІайоазийтар. Из дн хетадаь да дунен халкъашта юкъера машар чІоагІбеча, шийца гуманизма идеяш йолча искусства пропаганда яра. Музыкальни искусство интернациональни я, цо тІахьех вай хозагІчунна, дог тохадолайташ долчуна.

Дунен халкъашта юкъера музыка Дн деадеш хьинаре дакъа лоац вай республикерчи культура а искусства а учреждениеша. Клубашка, культура Дворецашка, паркашка, музыкальни майдашка хурга дуккхача художественни самодеятельноста коллективаша а берий музыкальни школаша а уттадаь концерташ. Укхаза скаргья дикагІйола музыкальни произведенеш, ешаргья тематически лекцеш, чакхйоахаргья беседаш, профессиональни а самодеятельни а композиторашца ладуагІархой вІашагІкхетараш.

Вокъонца йола музыка пропагандист а хинна дІаяхай вай республикера паччахьалкхен филармоне симфонически оркестр. ХІара шера цу коллективо эу 130 совгІа концерт, цу концерташка хьажа торо хул 30 эзар сага. Оркестра репертуаре я эрсийн советски а доазол дехьарча а композиторий произведенеш. Боккха теркам тІабохийт цо КъулбаседаКавказа композиторий произведенеш наха дІайовзийтара.

Тахан, дунен халкъашта юкъера музыка Дн деадеш «Машиностроитель» яхача кинотеатре хурга симфонически оркестра тематически концерт. Цо дІалоаргья композиторa, Нохч-ГІалгІай АССР-а искусства заслуженни деятели Вексултанов Іумара «Лоамаи дувцар» яха симфонически поэма. Из язъяьй ма Іувах йола халкъа легенден Мамакаев Мохьмада «Жа Іун валар» яха поэмец ларде а йида.

Ишта деваргда «Сий дола бокъо» Ярыгин Іумара стихаех дьакха У. Бексултанова, КПСС XXVI съезда хетадаь, вай республика комсомола преме лауреата А. Шахбулатова «Росси» яха а кхыдола а иллеш.

Цул совгІа, укхаза дІалоакхаргья композиторий Глинна Михаила «Руслан и Людмила», Гуно «Фауст», Штрауса Иоганна «Цыганский барон» яхача произведеней отрывкаш, Брамса венгерски халхараш.

Концерт чакхдаргда СССР халкъа артиста Петров Андрея «Укрощение огня» яхача опера увертюраца.

Саьэрдаме а наха езалургйолаш а я берий музыкальни школай хьехархоша а дешархоша а кийчъяь программа.

№ 2 йолча музыкальни школе хургa «Музыкант хилара хетаяь» яха тематически цІей, №№ 21, 50 йолча юкъерча школай хьехархоша а дешархоша а чакхйоакхаргья «Музыка — сагах доахкача гІулакхех дикагІдар да» яха тематически сайре. № 3 йолча школа коллективо «Электроприбор» завода болхлоишта оттадергда «КъулбаседаКавказа композиторий музыка» яха лекци-концерт. Сийлахь — боккхача Даймехка тІема инвалидий госпитале концерт лургда № 8 йолча школа дешархоша. Доккха тематически концерт кийчдаьд № 5 йолча музыкальни школо а, из хургда химикий культура Дворецe.

Ишта музыкальни программа кийчъяьй Ассиновскерча а Карабулакерча а музыкальни школаша, къаьстта белгалъяха еза Грознерча № 1 йолча музыкальни школо чакхйоахаргйола мероприятеш. Укхаза хургья «Нохч - ГІалгІайчен музыкальни культура» - яхача темах йола «Музыка езарий клуба» васедани, «Шира гІалеш ягІа са Даймохк», «Лоамаша яхьаргья хьона эзар легенда», «Хьаисара, дуккабеза нохк» яха а кхыдола а лекцеш-концерташ.

Цу ерригача, дунен халкъашта юкъерча музыкальни Денна хетаьча мероприятеншта хьалхашка латтар цхьа декхар да, музыкальни искусства ма хулла дикагІа наха дІайовзийтар.

А. САДОВСКИЙ.

Грозненски телеграфе болх беш я Оздоева Хьава. ЧІоагІа хьинар эйдаь, цІена къахьегаш хилар бахьан долаш коллектива лоархІаш а дукха езаш а я телеграфистка Оздоева. Цул совгІа бригадерча къонача телеграфисткий хьехамча а я из. Шийн опыт кажаьрша дІател цо новкъосташта, эшача хана цаьрен гІо ду.

СУРТА ТІА: (аьттехьара аьрдахьа) Хь. Оздоева телеграммашта обработка яра йола шийн опыт хьалхайлакхаш йоал къонача телеграфистнана П. Мусаевана.

В. ДЭНСЯКА сурт.

ШОАЙ БОЛХ БЕЗАШ

Хьинар айдаь, чувепача сагаца Іимерзэ, эшаш дола литература харжа оарцагІболаш, из ихетаде а дашха а гІо - новкъостал деш, къахьегаш ба Назрановски районни библиотека книжнаш дешараштa гІулакх деча отдела болхлой.

Дукха ха я Газанева Светас укх коллективе къахьега. Школа йистельяккхача цо библиотекара професси харжарах саг цецваланзар, хІана аьлча, из деша ягІача хана дера яр художественни литература дукха дезаш а дешаш а. Лоацчача хана йоІо дика нараерзаьй шийн профессиг, дика Іомадаьд библиотекера литература, малагІа книжкаш мичахьа латт.

Таханарча библиотекай система чоалхане я, цудухьа из ма хулла дикагІа, вІоаргагІа йовза безам болаш йола Света заочно деша йода вай Грозненски культура-сердалон училище, библиотечни отделене. ТІехдика училище чакхъяьккхачул тІехьагІа къона специалист хьожаю ше болх беча отдела заведующаца.

Газдиеваца цхьана болх беш ба йоккхагІа йола библиотекарь Эсмурзиева Марем, библиотекараш Газдиева Хьава, Умарова Хьади. Мехкараша дика дІахьу книжкаш дешарацца беш бола атеистически кхетам балара болх. Укхаза вІашагІъеллай «Атеист» яха кружок, кийчъяьй «Ислами вахари» яха миІинг. Бетта цкъа библиотеке хул информаце ди, книжкаш дешараштa довзийт керда литература, цхьаболча йоазанхой вахар, цар кхоллама никъ.

Библиотеке чакхйоах тайп-тайпара сайренаш, хьадархошца, тІема а къахьегама а ветеранашца вІашагІкхетараш.

Дукха ха йоацаш цу тайпара вІашагІкхетар хилар «Экажевский» совхоза коартолаш делаеш волча Социалистически Къахьегама Турпалца АлботгачиеВ АртагІаца. ХІьта, аргІанара шоай вІашагІкхетар библиотекараша чакхдаккха лерхІ «Электроинструмент» завода болхлочуца, СССР Лаккхечарча Совета депутатаца Дзарвитов Мусайца.

Ишта хьинаре болх беча мехкарий къахьетам дукхагІа а белгалбаьхаб райисполкома культура отдело ахчан премеца а сийлен грамоташца а.

М. БАРАХОЕВ,
Нохч - ГІалгІай паччахьалкхен университета студент.

«ТІЕХХЬАРА ВАДАР»

Кино дезараштa дика вовзаш ва СССР халкъа артист Ульянов Михаил. Из ва вай мехка дикагІа лоархІаш долча Вахтангов Евгене цІергІча Москверча драмтеатра актер. Ала деза, театре уттаяьча спектаклех цаІ дІаяхалц цо дакъа ца лоацаш. Цул совгІа, 30 гаргга роль ловзаьй цо кино а.

Шийн аргІанара роль Ульянова ловзаю «ТІеххьара вадар» яхача фильме. Из я школерча духовой оркестра кулгалхочун Кустов Алексей Ивановича роль. Кустов ва тІем тІа дакъа лоацаш хинна инвалид, къонгаш, зайнкъахаш боала, сесагаца дика товш ваха саг. Тхъо шу да цо бокъонаш телхаеш долча кхувш доагІача берий специшколе болх бу. Кустова темам байнабаь цу берех, из хІамэ а теш цар дегаи цІеншьлах.

Фильме дакъа лоацаш ба актераш А. Серебряков, И. Купченко, кхыбараш.

ГРОЗНЕ ЭКРАНАШ ТІА

«ХИЛ ДЕХЬА БОВЛАШ ГОВРАШ ХУВЦАЦ»

Из цІи хилай режиссёра — постановщика Егиазаров Гаврила шийн кердача картинах. Укх фильме дувц КамАЗ-а хьисапе йола йоккха промышленни объект хьаляр. Цун керттера турпалаш вай заманхой ба. Уж ба иттагІча витилстье хьинар айдаь къахьегаш бола, йоккха автозавод хьелъеш боахна гІишлонхой.

— «Укх фильме, — боах Г. Егиазарова, — тха безам бар советски сага сийле хозал, йоккха гІишло хьалъяр хьахьокха. Фильмера дуккагІа бола турпалаш вахарера хьаьцца ба. Царех тара нах дукха ба вай мехка тайп-тайпарча мІІнигашка заводаш, фабрикаш хьалъеш».

Картина керттера турпал ва гІишлон начальник, цун роль ловзаеш ва Марков Леонид.

Ишта кино хьажа бaьккараш цІаьхка а вІашагІкхетаргба актераша Армен Джигарханянаца, Владимир Самойловца, Геннадий Корольковца, кхычарца.

«МИЧАВ ХЬО, БЕЗАМ?»

Эстрада езараштa боккха къахь хургба, Ротару Софияс керттера, юртарча школа иллий хьехархочун роль ловзаеш долча музыкальни фильмах.

Картина тІа дувц самодеятельни вокально - инструментальни ансамбла вахарах. Цунна кулгалдеш ва къона Іилмахо, астроном — Виктор. Ансамбла доакъошхо йолча Марчела хоза оаз а цунна лаьрхІа Виктора яздаьча илле а наха дикка дІайовзийт из коллектив. Укх фильме ладувгІа йиш хургья Ротару Софияс дІалоккхача Зацепин Александра, Паульс Раймонда, Мажуков Алексея иллешка.

Режиссера - постановщика Гажку Валере оттадаьча укх картинага хьажа баьхкараша дика сатІаргІа.

В. КОВАЛЕВА,
НГІАССР паччахьалкхен кинофикаце комитета методкабинета йоккхагІа йола редактор.

ВЕНГРЕРА ХЬАЩИЙ

Кагирхошта юкъера доттагІал чІоагІлу

Самарзийнахьа цІаьхар вай республике хинна Венгрера кагирхой делегаци. Цун юкъе бар ВКСМ Татабаньски горкома хьалхара секретарь Кальман Сабо, ВКСМ г. Таты горкома секретарь Жужа Бомбич, ВКСМ г. Комарома горкома инструктор Ференц Фаркаш, шахтерий комсомольски организаце секретарь Иштван Керекеш.

Грозне хьакхаьчача дийнахьа венгерски хьаьший хилар «Родина» совхоза «Юность» яхача лагере. Цига республикански медицински училища студенташа безбаь тІаийцар уж. Лагерин флагштоке урагІъяхийтар Венгрен Советски Союзен байракхаш.

ДоттагІлен митинг хьайиллар комсомола обкома секретара В. Петровас. Хьаьшашка моаршал хоатташ къамаьл дир ВЛКСМ областной комитета хьалхарча секретара Г. Эльмурзаева.

Нохч - ГІалгІайчен вежарашха йолча Венгрен кагирхошта юкъерча доттагІала чІоагІа лара я.

Бирсача 1942 шера Грозне вІашагІъеллаяр 317 стрелкови дивизи. Цо денал гойташ дакъа лаьцал Венгри фашистски гІаьрахоех мукъайоаккхача.

Сиха дІайода ха. Итт шу даьннад Венгерски Халкъа Республика Комаромски областой Нохч - ГІалгІайченои шоайла вошал тесса. Цу юкъа дуккхала вІашагІбетта беннаб доттагІий. Масала, производствени коллективай къонача къахьегамхоша дІаюза йовзийт толашагІйола опыт, промышленносте, гІишлошъеча, юрта боахаме социалистически ихь лелаяра методаш.

Тайп - тайпара да культурни бувзамаш а. Комаромски областе хиннай «Асса» яха назрановски халкъа ансамбль, г. Грозне химикий культура Дворецa «Березка» яха вокальни группа. Нохч-ГІалгІайчене шоай гірзал гойтай «Красный мрамор» яхача фольклорни ансамбла доакъашхоша. Шоайла хьоашалгІа хиннай театральни коллективаш.

Айхха доттагІлен бувзамаш деладу къаьст - къаьстача предприятеша, совхозаша, колхозаша.

Советски венгерски пионерашта ханахьа дицлургдац Нохч - ГІалгІайчен а Венгре а пионерски лагерашка шоаш цхьана лаьха денош.

Венгерски делегаце цІерагІа митинге хинкарашка моаршал хаьттар ВКСМ Татабаньски горкома хьалхарча секретара Кальман Сабос.

Шоай училищах, «Родина совхоза кхашкен бешамашкен беча балхах хьаьшашта дийцар преподавателa С. С. Висурова, студенташа И. Кирьяновас, И. Асрияна.

Гулбеннарашта хьалхашка къамаьл дир Л. Н. Толстоя цІерагІча Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен университета доцента, физико - математически Іилмай кандидата И. Д. Пкунова. Цо дийцар Венгри фашистех мукъайоаккхача ше дакъа лоацаш хилярах.

Митинг чаккьаьначул тІехьагІа концерт хилар. Хьаьшашта гойтар республика Ленински комсомола преме лауреата, В. И. Ленина цІерагІча культура Дворецa «Орга» яхача халкъа ансамбло даь вайнахьа халхараш, доттагІленах, машарах «Грознефть» объединене «Наушка» яхача ансамбло даьха иллеш.

ШоллагІча дийнахьа Назрановски районе бахар венгерски хьаьший. Районa довзуя дІадоталуччa тух-сискал ихьаш царна пакъабаьхкабар фусамдай.

Цигара баьнна тІемен къахьегамен сийлен назрановски музее бахар хьаьший. Цун экспонатех, Советски Іаьдал оттадеча а Даьке фашистски гІаьрахоех мукъайоаккхача а даь тІемаш дувцача документех дийцар музея директора, комсомола а парте а ветерана Т. Х. Матьсагова.

Комаромски областера делегаци хилар КъулбаседаКавказе Советски Іаьдал оттадеча хьинаре дакъа лаьцача Фуртогерча Ахриева ГІапура цІагІа - музее. ГІорваьннача гІалгІай революционерa бюста юххе знаш Іодехкар венгерски хьаьшаша.

Цул совгІа уж хьежар ЖІайрахьарча историко - архитектурни музеяга - заповедникага.

М. АЛИХАНОВ.

БЕРИЙ КЛУБ

Москве кердача микрорайоне нах чубаха дуккхаза вІаштІара даьча цІенои корпусашта юкъе хьалдьад цхьаькха керда цІа — «Ровесник» яха берий клуб.

Энтузиастий инициативагІа укхаза вІашагІъеллай халдара ансамбль, изостуди, фортепиана, фотографе кружокаш, хІаьта иштта спортивни секцеш а.

Клуба спортивни секцей тренераша дуккагІа теркам тІабохийт бераша дуккагІа тайп - тайпара спортивни ловзараш дара. Укхаза иштта берий лор, тренер, спорта мастер волча Хельбин Валере вІашагІъеллай унахцІенов группа.

Выходной деноa а довцаш болх беш я «Ровесник» яха берий клуб.

Татьяна БАСОВА.
(АПН).

Редактора заместитель
М. М. ХАМХОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

1 ОКТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

9.00 — «Ха».
9.40 — ІуйранаРа гимнастика.
10.05 — «Мичад шо, турпалхочун?»
10.35 — «Тхьан Одесса». Художественни фильм.
12.00 — Японе радиоа телевиденеа «Эн-Эйч-Кей» яхача берий хора концерт.
12.40 — «Кердадараш».
13.30 — «Кердадараш».
15.00 — Х-ча дунен халкъашта юкъерча фестивале призаш яьб фильмаш.
17.00 — Фильм-концерт.
17.30 — Кенра Республика халкъа цІейза. Кинопрограмма.
17.45 — «Гонза куагаш».
18.15 — Телевизиони документальни фильм.
18.50 — Миллионий ленински университет.
19.30 — «Саькъердаме кочтаам».
19.45 — «Тахан дунен тІа».
20.05 — «Хьурмат дар — хьурмате хила деза». Передаче хьахьа лоаш Социалистически Къахьегама Турпала РСФСР Лаккхерча Совета депутата, СССР Паччахьалкхен преме лауреата Е. П. Федосеева.
20.45 — «Москвера виртуозаш». Концерт.
21.10 — Телевизиони документальни фильм: «Нюрберг: хургдар дага лургдар».
22.00 — «Ха».
22.35 — ШоллагІча Ерихонски конкурсе котдаь вьхьаррий концерт. Хьатера передача.
23.40 — «Тахан дунен тІа».

II ПРОГРАММА

9.00 — «Ха».
9.45 — Александр Блок. Іилман-популярни фильм.
10.05 — 12.45 — Къамьал де немецки меттала.
10.35 — 11.45 — Природоведени. 4 класс.
10.35 — В. Васильев. Произведеней вІІонаш тІара.
12.40 — 13.40 — Тургенев. «Отцы и дети». 9 класс.
13.10 — «Вай беш».
14.10 — Экран — хьехархочоа. 8 класс. Советски обществе политически система.
14.40 — Я. Смеленкова поэзи.
15.10 — Бераштa — фильмаш: «До встречи, друг», «Бабочка», «Запасное колесо».
16.00 — Драматургии театра. Режиссера искусство. I передача.
16.45 — Телевизиони документальни фильм.
16.55 — Документальни фильм.
18.15 — «Тамашийна вар бус».
18.30 — В. И. Ленина цІерагІча пионерски организаце 60 шу дизарга.
19.00 — «Нохч - ГІалгІай чу гІоала».
19.20 — Іилман - популярни фильм.
20.00 — СССР хоккей йоа чемпионат. «Спартак» — «Кристалл». Перерыве — 20.35 — Бераштa — фильм.
22.00 — «Ха».
22.35 — «Актриса». Художественни фильм.

20.30 — «Дача». Кинокомеди.
22.00 — «Ха».
22.35 — «Кинопанорама».
24.05 — «Тахан дунен тІа».
24.20 — Иллеш доах Дин Рида.

II ПРОГРАММА

9.00 — «Ха».
9.15 — «Барьер». Документальни фильм.
10.05 — 12.05 — Английски язык.
10.35 — 11.35 — Истори. 4 класс. Москва — эрсий паччахьалкхен столица.
11.05 — ПТУ дешархошта. Юкъара биологи.
12.40 — 13.35 — Географи. 5 класс. Моттига план.
13.10 — 18.05 — СССР просвещени министра М. А. Прокофьева школай директорашца вІашагІкхетар.
14.05 — Іилман - популярни фильм.
15.30 — «Музыкальни газ». Іилман-популярни фильм.

ЭКРАН — ХЬЕХАРХОЧОА

15.50 — А. Пушкина фаьлгаш. 4 класс.
16.15 — Истори. 5 класс. Египет.
16.45 — Документальни фильм.
18.45 — «Доакъара цох болх беш ма».
19.00 — «Нохч - ГІалгІай чу гІоала».
19.20 — «Саги законие».
19.30 — Хьехархочун Дешта (нохчий меттала).
20.00 — СССР хоккей йола чемпионат. ЦСКА — «Крылья Советов». Перерыве — 20.35 — «Бийса дакъала хийла шун, бераш!»
22.00 — «Ха».
22.35 — «Ахта ха дика хиар». Телевизиони художественни фильм. 1—2 сери.

РАДИО

1 ОКТЯБРЬ

6.30 — «Хьажаіай хьай тІа». Корреспонденци (гІалгІай меттала).
6.45 — Передачий программа.
7.00 — Ашарий антракт.
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
8.20 — Лирически иллеш (гІалгІай меттала).
12.15 — «СелаІад». Радиовыпуск (эрсий меттала).
12.45 — «ХІара балха дийнахьа дукхагІа хилийта»! Корреспонденци (гІалгІай меттала).
18.15 — Передачий программа.
18.16 — Ш. Чалаев. «Дагестана мукъамаш» (эрсий меттала).
18.30 — «Патриот». Радиожурнал (гІалгІай меттала).
18.45 — Берех лаьца боалайба рашта. Беседа (нохчий меттала).
19.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).
19.30 — Хоамаш.

УКВ

19.00 — «Ромен Роллан а ашараш а». Концерт-очерк.
24.20 — Иллеш дох Дин Рида.
19.50 — «Моарцал, иллн». Концерт.
20.34 — А. Хамидов. «Спедати Дауда» яхача спектакля монтаж.
21.35 — Моттигерча композиторий иллеш.

2 ОКТЯБРЬ

6.30 — «Юртера Іуйре» (эрсий меттала).

6.30 — Передачий программа.
7.00 — Ашарий антракт.
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.20 — Халхара ритмаш (гІалгІай меттала).
8.50 — «Социалистически тІаьа дневника» (эрсий меттала).
12.15 — «Терек» ялача хьу чакхйоахача объединене 50 шу дизарга! ДегІаллара шераш (нохчий меттала).
12.30 — «Атеист». Радиожурнал (эрсий меттала).
12.50 — Ашараш (эрсий меттала).
18.15 — Передачий программа.
18.16 — «КПСС XXVI съезд. Социальни дегІадарах». Беседа (эрсий меттала).
18.31 — «Общество законие». Радиожурнал (гІалгІай меттала).
18.52 — Ашараш (гІалгІай меттала).
19.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).
19.30 — Хоамаш.
19.40 — «Керда обрядаш — вахарех» (нохчий меттала).

УКВ

19.00 — Соловьева-Седой оперетта монтаж.
20.08 — «Иллеца вІашагІкхетар».
20.36 — Моттигера композитораш, поэташ, цар иллеш.
21.36 — Нохч - ГІалгІай иллеш ашараш.

2 ОКТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

9.00 — «Ха».
9.40 — ІуйранаРа гимнастика.
10.05 — «Саькъердаме стартаие».
10.50 — «Актриса». Художественни фильм.
12.05 — Документальни фильм.
12.20 — Фильм-концерт.
12.50 — «Кердадараш».
15.30 — «Кердадараш».
15.50 — «Хье хьайна хьехархо».
16.40 — А. С. Грибоедов. «Горе от ума».
17.25 — «Московски комсомола гІулакхаш».
17.55 — «ГІаттa, тха иллі!»
18.30 — «20-ча бІешерера коммунар» Жака Дюкло 85 шу дизарга. Документальни фильм.
20.00 — «АвтоЗИЛ» яхача производствени объединене дикагІча бригадаш а цун бригадирах Мирон Юрех а.

Хоттам

Тахан республике гІоллеи Грозней хуцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 8—13 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 20—25, Грозне 22—24 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, тайп - тайпарча оагІонашкахьара секунде 2—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 8—13, дийнахьа 15—21 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

* * *

Октябре дуккхача шераша хьахьокхаш ма хиллара юкъера лаьрхІача Нохч - ГІалгІай АССР-е температура 10—11 градус йовхал йолаш а, эгара тІех йолча хана 31—32, градус йовхали эгара лохагІа йолча хана 8—11 градус шелали йолаш хила тарлу. Гидрометцентра сведенеех дуккхача шерашка юкъера лаьрхІача хиначул лохагІа хила тарлу бетта юкъера лаьрхІача хургйола фегара температура. ШоллагІча ахбетта температура бийсана 2—7 градус шелали дийнахьа 5 градус йовхали йолаш хила тарлу.

Бетта хургйола йоачаш эшачул кІеззигагІа а нормага гІорттaш а хила тарлу.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктохама секретара — 9-24-00; отделаш: партийни вахара — 9-24-04; промышленностен транспортен 9-24-01; юьрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кехатий — 9-24-07; корректорска — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря 9-24-00; отделов партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка

СФ03393. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3712.